

ไซอิ๋วและห้องสิน : มุมมองทางศาสนาและการเมือง
Religious and Political Views
of Journey to the West (Xiyouji)
and Investiture of Gods (Fengshenji)

ภพ สวัสดิ์*

Bhob Sawasdee

บทคัดย่อ

วรรณคดีเรื่องไซอิ๋วและห้องสินเป็นวรรณคดีของจีนที่ดีเด่นและมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วรรณคดีไทยหลายเรื่องในสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากการเป็นวรรณคดีในรูปแบบนิทานมหัศจรรย์ที่สนุกสนานให้ความบันเทิงแล้วจากการศึกษาพบว่าวรรณคดีทั้งสองเรื่องมีบทบาทที่น่าสนใจอีก ๓ ประการ ประการแรกคือ เป็นวรรณคดีทางศาสนาที่สอดแทรกปรัชญาและคำสอนของศาสนาพุทธ (มหายาน) และลัทธิเต๋า ประการต่อมาคือ เป็นวรรณคดีที่เป็นเครื่องมือทางศาสนาในการต่อสู้หรือตอบโต้กับศาสนาหรือลัทธิอื่น และประการสุดท้ายคือ การสะท้อนภาพสังคมศักดินาของจีนในสมัยราชวงศ์หมิง วรรณคดีเรื่องไซอิ๋วและห้องสินจึงเป็นวรรณคดีที่ทรงคุณค่าอันประกอบด้วยความรู้

* อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

ด้านประวัติศาสตร์และเทววิทยา ความคิดจากปรัชญาและคำสอนทางศาสนา รวมทั้งความบันเทิงจากเรื่องราวที่เต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มากมาย

คำสำคัญ : วรรณคดีจีน ไชอิ้ว ห้องสิน ศาสนา การเมือง

Abstract

Journey to the West (Xiyouji) and Investiture of Gods (Fengshenji) are the prominent Chinese literature pieces and had an influence in the creation of many Thai literatures in the Rattanakosin period. Besides being the fairy tales that provide amusement, both pieces of literature have three interesting characteristics. Firstly, they are religious integrating philosophy and teachings of Buddhism (Mahayana) and Taoism. Secondly, both pieces of literature are religious tools to deal with other religious or sects. Finally, both pieces of literature reflect the distinctions of the Chinese society in the Ming dynasty era. Thus, Journey to the West (Xiyouji) and Investiture of Gods (Fengshenji) are valuable including historical knowledge and theology, philosophy and religious teachings, and entertainment from the stories filled with miracles.

Keywords : Chinese Literature, Journey to the West, Investiture of Gods, Religion, Politics

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงวรรณคดีจีนในสังคมไทยอาจกล่าวได้ว่าวรรณคดีจีนส่วนใหญ่ที่คนไทยรู้จักล้วนเป็นวรรณคดีที่ได้รับการแปลมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งเป็นยุคสมัยที่มีการแปลวรรณคดีจากประเทศจีนมากจนทำให้คนไทยได้เริ่มเรียนรู้ความคิดปรัชญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมต่าง ๆ จากชนชาติจีนโดยเฉพาะปรัชญาด้านการปกครองและการทหารที่ปรากฏในเนื้อหาส่วนใหญ่ของวรรณคดีจีนที่มีชื่อเสียงหลายเรื่องซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาไทย เช่น สามก๊ก เลียดก๊ก ไชยั่น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีวรรณคดีจีนที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่นอกจากจะนำเสนอปรัชญาด้านการปกครองและการทหารแล้ว วรรณคดีจีนกลุ่มนี้ยังสอดแทรกปรัชญาและความเชื่อทางศาสนา รวมถึงประเพณี พิธีกรรม อันสะท้อนถึงความคิดและวิถีชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่หลากหลายของชาวจีนผ่านเรื่องราวที่เต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ที่น่าตื่นตาตื่นใจมากมายในรูปแบบของนิทานมหัศจรรย์หรือเทพนิยาย (fairy tale) โดยนิทานมหัศจรรย์ของจีนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางจนได้รับการแปลเป็นภาษาไทย ได้แก่ เรื่อง ไซอิ๋ว และ ห้องสิน

วรรณคดีเรื่อง ไซอิ๋วหรือไซอิ๋วจี้^๑ (Journey to the West) เป็นวรรณคดีประเภทนิทานมหัศจรรย์ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดเรื่องหนึ่งของจีน โดยถูกจัดให้เป็นงานเขียนระดับดีเด่น ๑ ใน ๗ เรื่องของจีนเช่นเดียวกับวรรณคดีเรื่องสามก๊กและซ้องกั๋ง (เขม่านันทะ ๒๕๔๗ : ๓) นอกจากนี้ วรรณคดีเรื่องไซอิ๋วยังถูกจัดให้เป็น ๑ ใน ๔ สุดยอดวรรณคดีของจีนร่วมกับสามก๊ก ซ้องกั๋ง และหงโหลวเมิ่ง (ความฝันในหอแดง) ด้วย วรรณคดีเรื่องไซอิ๋วมีที่มาจากการนำตำนานพื้นบ้านและนิทานของนักเล่านิทานมาผสมผสานกับจินตนาการของผู้แต่งโดยมีต้นตอมาจากเรื่องจริงในประวัติศาสตร์สมัยต้นราชวงศ์ถังคือราวปี ค.ศ. ๖๒๗ (พ.ศ. ๑๑๗๐) ซึ่งเป็นปีแรกในรัชสมัยของพระเจ้าถังไท่จง พระภิกษุหนุ่มที่ชื่อว่าเสวียนจั้งเดินทางไปยังอินเดียเพื่อไตรปิฎกที่อินเดีย ซึ่งต้องเดินทางเป็นระยะทางกว่า ๕๐,๐๐๐ ลี้ในเส้นทางทุรกันดาร พระเสวียนจั้งใช้เวลาเดินทางและศึกษาค้นคว้าในอินเดียยาวนานถึง ๑๗ ปี รวบรวมพระไตรปิฎกฉบับภาษาสันสกฤตได้ทั้งสิ้น ๖๕๗ ชุด

^๑ สำเนียงภาษาจีนกลางที่ถูกต้องคือ ซีโหย่วจี้ (Xiyouji) แต่ในงานวิชาการของไทยนิยมใช้ว่าไซอิ๋วจี้ ผู้วิจัยจึงคงอักษรวิธิตามต้นฉบับ (ผู้วิจัย)

๑๒ ภาพ สวัสดิ์

และนำกลับไปยังเมืองหลวงของจีนในขณะนั้นคือฉางอันในปี ค.ศ. ๖๕๕ (พ.ศ. ๑๑๙๘) หลังจากนั้น พระเสวียนจิ้งได้อุทิศเวลาให้การแปลพระไตรปิฎกจนกระทั่งมรณภาพ รวมระยะเวลาในการแปลพระไตรปิฎกทั้งสิ้น ๑๙ ปี แปลสำเร็จทั้งสิ้น ๗๕ ชุด รวม ๑,๓๓๕ ธรรมขันธ์ ภารกิจของพระเสวียนจิ้งได้สร้างคุณูปการต่อวงการพระพุทธศาสนาของจีนอย่างใหญ่หลวง ต่อมาได้มีหนังสือบันทึกการเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎกที่อินเดียของพระเสวียนจิ้งออกมาสองเล่ม เล่มหนึ่งมีชื่อว่า “ต้าถังซือวีจี้” (บันทึกดินแดนตะวันตกสมัยถัง) เป็นหนังสือที่ลูกศิษย์ของพระเสวียนจิ้งชื่อพระเปี่ยนจี้ได้บันทึกตามคำบอกเล่าของพระเสวียนจิ้ง ส่วนอีกเล่มหนึ่งมีชื่อว่า “ต้าถังฉือเอินซือซันจิ้งฝ่าซือจ้วน” (ชีวประวัติของพระถังซำจั๋ง) เขียนโดยลูกศิษย์ของพระเสวียนจิ้งชื่อพระฮู่ลี่และพระเอี้ยนจง ภายหลังเรื่องราวของพระเสวียนจิ้งหรือพระถังซำจั๋งซึ่งไปอัญเชิญพระไตรปิฎกที่อินเดียได้เล่าสืบกันในหมู่ประชาชนกว้างขวางขึ้นทุกที มีการต่อเติมเสริมแต่งเรื่องราวมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้เรื่องราวพิสดารและเต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มากมาย และได้ถูกรวบรวมเป็นหนังสือชื่อ “ซือวีจี้ผิงฮั่ว” (บทเล่านิทานซือวีจี้) ต่อมาในสมัยราชวงศ์หมิงราวปี พ.ศ. ๒๑๓๓ นักเขียนชื่ออู๋เจินไฉนได้นำเรื่องราวในหนังสือเล่มนี้มาแต่งเป็นนิทานผสมผสานกับตำนานหรือนิทานท้องถิ่นที่เล่ากันในหมู่ประชาชน ขณะนั้นจนกลายเป็นเรื่องไซอิ๋วหรือซือวีจี้ (การเดินทางสู่ตะวันตก) ซึ่งเป็นงานเขียนที่ได้รับความนิยมอย่างสูงและได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีที่ยอดเยี่ยมเรื่องหนึ่งของจีน (สุภัทร ชัยวัฒน์พันธุ์ ๒๕๔๙ : ๒๔๕-๒๔๖)

เรื่องไซอิ๋วถูกแปลเป็นภาษาไทยครั้งแรกราว พ.ศ. ๒๓๔๙ ในสมัยรัชกาลที่ ๑ มีความยาว ๑๗ เล่มสมุดไทย แต่ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๗ โดยโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ (สุภัทร ชัยวัฒน์พันธุ์ ๒๕๔๙ : ๒๔๗) นิทานเรื่องไซอิ๋วมีความยาว ๑๐๐ บท แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ ตั้งแต่บทที่ ๑-๗ เขียนถึงการกำเนิดของหึงเจี๋ย (ขุนนางองค์) และเหตุการณ์ที่หึงเจี๋ยไปอาละวาดบนสวรรค์ ส่วนที่ ๒ ตั้งแต่บทที่ ๘-๑๒ เขียนถึงประวัติของพระถังซำจั๋งและมูลเหตุที่พระถังซำจั๋งตัดสินใจเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎกที่อินเดีย (ชมพูทวีป) และส่วนที่ ๓ ตั้งแต่บทที่ ๑๓-๑๐๐ เขียนถึงหึงเจี๋ย ตีอโปิยกาย และซัวเจ๋ง ซึ่งช่วยกันคุ้มครองปกป้องพระถังซำจั๋งระหว่างเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎก โดยตลอดเส้นทางทั้งหมดต้องเผชิญกับความยากลำบาก และต้องคอยปราบภูตผีปีศาจและฝ่าภัยอันตรายต่าง ๆ ถึง ๘๑ ครั้ง ทำยที่สุดก็สามารถ

อัญเชิญพระไตรปิฎกกลับไปยังจีนได้ และผู้ร่วมเดินทางทั้งหมดก็ได้บรรลุโสดาบัน

เรื่องไซอิ๋วเป็นวรรณคดีจีนที่ได้รับความนิยมมากที่สุดเรื่องหนึ่งในสังคมไทยจากเนื้อเรื่องที่สนุกสนานด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ของเรื่องราวและตัวละคร มีการกล่าวถึงเหล่าเทพดาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของชาวจีนและชาวพุทธ เช่น พระพุทธเจ้า (พระยูไล) เจ้าแม่กวนอิม เจ้าเซียงฮ่องเต้^๓ เป็นต้น นอกจากนี้ ตัวละครสำคัญโดยเฉพาะหึงเจียหรือซุนหงอคงก็เป็นตัวละครที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านด้วยบุคลิกที่ซุกซน เฉลียวฉลาด มีอิทธิฤทธิ์มากมาย มีร่างกายคงกระพันชาติรี สามารถแปลงกายได้ ๗๒ อย่าง สามารถสำแดงอิทธิฤทธิ์ทั้งในสวรรค์ นรก และบาดาล จนทำให้เหล่าเทพและอมมุษย์ต่าง ๆ เกิดความหวาดกลัว อาจกล่าวได้ว่าซุนหงอคงเป็นตัวละครในวรรณคดีของจีนซึ่งเป็นที่รู้จักมากที่สุดตัวละครหนึ่งจนกลายเป็นต้นแบบของตัวละครในวรรณกรรมหรือสื่อต่าง ๆ ในยุคหลังหลายเรื่อง เช่น หนังสือและภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นเรื่องดราโก้บอล (Dragonball) ก็สร้างให้ตัวละครเอกของเรื่องชื่อว่าซุนหงอคง โดยมีชาติกำเนิดเป็นลิงมีอาวุธคือกระบองวิเศษที่สามารถยืดยาวออกไปได้ และมีพาหนะประจำตัวคือเมฆสีทองเช่นเดียวกับซุนหงอคงในวรรณคดีเรื่องไซอิ๋ว อันสะท้อนว่าวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วเป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงไม่เฉพาะแต่ในประเทศจีนเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก

วรรณคดีอีกเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นวรรณคดีจีนประเภทนิทานมหัศจรรย์ที่มีชื่อเสียงและได้รับการแปลเป็นภาษาไทยเช่นกัน ได้แก่ วรรณคดีเรื่อง“ห้องสิน” (Investiture of Gods) ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่งในช่วงเวลาเดียวกับการแต่งวรรณคดีเรื่องไซอิ๋ว สันนิษฐานว่าแต่งในราวปี พ.ศ. ๒๑๑๐-๒๑๖๓ เชื่อว่าผู้แต่งคือสวีจิ้งหลิน คำว่า “ห้องสิน” เป็นภาษาจีนฮกเกี้ยนมีความหมายว่า “แต่งตั้งเทพเจ้า” โดยมีชื่อในภาษาจีนกลางว่า “เฟิงเสินเอี้ยนอี่” (ถาวร ลิกชโกศล ๒๕๕๐ : ๒) มีรูปแบบเป็นนิทานมหัศจรรย์เช่นเดียวกับเรื่องไซอิ๋ว มีเนื้อหากล่าวถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของตัวละครที่เป็นเทพดาและอมมุษย์มากมาย มีหลายตัวละครที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคติความเชื่อของชาวจีน เช่น เทพโลเจียหรือนาจ่าซึ่งเป็น

^๓ คนไทยนิยมออกเสียงว่าเจ้าเซียงฮ่องเต้ โดยเทียบกับคำว่าเซียน แต่คำนี้สำเนียงจีนกลางคืออวี่ซ่างหวงตี้ จึงควรใช้ว่าเจ้าเซียงฮ่องเต้ (ผู้วิจัย)

^๔ บางแห่งใช้ว่าฮองสิน แต่ในงานเขียนวิชาการนิยมใช้ว่าห้องสินมากกว่า ผู้วิจัยจึงยึดถือการเขียนตามอักษรวิธีนี้ (ผู้วิจัย)

เทพบุรุษมีอาวุธคือหอกและห้วง มีพาหนะคือกงล้อไฟ สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ตามคติความเชื่อของชาวจีนเทพโลเจียหรือนาจาเป็นเทพซึ่งเป็นแม่ทัพแห่งสวรรค์ทำหน้าที่ปกป้องประตูสวรรค์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการนำบุคคลที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์จีนมาเป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง ได้แก่ เกียงจูเหยย^๕ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในนักยุทธศาสตร์ที่มีความสามารถมากที่สุดคนหนึ่งของจีน เขาเป็นผู้นำทัพของจิ๋วอ๋อง^๖ ในการโค่นล้มราชวงศ์ซางของติวอ๋อง^๗ และเป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งราชวงศ์โจว เกียงจูเหยยได้รับแต่งตั้งเป็นฉีอ๋องปกครองแคว้นฉีซึ่งเขาได้สร้างความเจริญให้กับแคว้นฉีและชนชาติจีนมากมาย หนึ่งในนั้นคือการสร้างตำราพิชัยสงครามที่มีชื่อเสียงที่สุดเล่มหนึ่งของจีนคือตำราพิชัยสงครามหลิวเหาหรือไท่กงหลิวเหา การนำเกียงจูเหยยซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีตัวตนจริงมากล่าวถึงเหตุการณ์การสู้รบกับติวอ๋องแล้วผูกโยงเข้ากับเรื่องราวที่เต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ทำให้วรรณคดีเรื่องห้องสินได้รับความสนใจจากชาวจีนไม่น้อย นอกจากนี้อนุภาคหนึ่งที่เกี่ยวข้องวรรณคดีเรื่องห้องสินเป็น “ต้นแบบ” ของวรรณคดีจีนเรื่องอื่นในสมัยต่อมาคือ “การสร้างค่ายกล” ที่มีอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ นานาตามจินตนาการของผู้แต่งที่ทำให้นักเขียนจีนในสมัยหลังนำแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างค่ายกลนี้มาดัดแปลงในงานเขียนของตนดังที่ปรากฏในนวนิยายจีนประเภทกำลังภายในหลายเรื่อง เรื่องห้องสินมีความยาวทั้งสิ้น ๑๐๐ ตอน เนื้อเรื่องส่วนใหญ่อ้างอิงมาจากเรื่องอุ่หวางปราบโจ้วหรือจิ๋วอ๋องปราบติวอ๋องซึ่งเป็นบทสำหรับเล่านิทานของนักเล่านิทาน รวมทั้งนำมาจากเอกสารโบราณกับนิทานหรือตำนานแล้วนำมาดัดแปลง (ศานติ ภัคดีคำ และ นวรัตน์ ภัคดีคำ ๒๕๕๓ : ๑๐๘-๑๐๙) เนื้อหากล่าวถึงการจลาจลในสมัยปลายราชวงศ์ซางและประวัติศาสตร์เรื่องอุ่หวางปราบโจ้ว (จิ๋วอ๋องปราบติวอ๋อง) โดยเล่าถึงความวุ่นวายของบ้านเมืองในสมัยพระเจ้าติวอ๋องและการทำสงครามระหว่างเกียงจูเหยยซึ่งเป็นแม่ทัพของจิ๋วอ๋องกับแม่ทัพของพระเจ้าติวอ๋อง การต่อสู้ด้วยเวทมนตร์ของนักพรตเต๋าคือเต๋าเหรินกับโตหยิน และท้ายเรื่องกล่าวถึงการแต่งตั้งเทวดาและเจ้าผู้ครองแคว้น

^๕ สำเนียงภาษาจีนกลางออกเสียงว่าเจียงจื่อหยยา (ผู้วิจัย)

^๖ สำเนียงภาษาจีนกลางออกเสียงว่าโจ้วอู่หวาง (ผู้วิจัย)

^๗ สำเนียงภาษาจีนกลางออกเสียงว่าโจ้วอู่หวาง (ผู้วิจัย)

วรรณคดีเรื่องห้องสินอาจไม่เป็นที่รู้จักในสังคมไทยปัจจุบันเท่ากับวรรณคดีเรื่องไซอิ๋ว แต่ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์มีหลักฐานที่แสดงว่าวรรณคดีเรื่องนี้ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากสมัยนั้นประเทศสยาม (ไทย) นิยมแปลวรรณคดีของจีนเป็นภาษาไทย คนไทยในสมัยนั้นเข้าใจว่าเรื่องที่แปลจากจีนเป็น “พงศาวดาร” จึงนิยมเรียกวรรณคดีที่แปลจากจีนว่า “พงศาวดารจีน” ทั้งที่ความจริงแล้วเรื่องที่แปลจากจีนส่วนใหญ่เป็นเพียงนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จีนซึ่งเป็นการเขียนที่ได้รับความนิยมมากในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงของจีน วรรณคดีเรื่องห้องสินน่าจะได้รับการแปลเป็นภาษาไทยราวจุลศักราช ๑๑๘๐ (พ.ศ. ๒๓๖๑) ในสมัยรัชกาลที่ ๒ ช่วงเวลาที่ใกล้เคียงหรือพร้อมกับการแปลวรรณคดีจีนเรื่องเลียดก๊ก โดยปรากฏหลักฐานในบานแพนงเรื่องเลียดก๊ก (เลียดก๊ก เล่ม ๑ ๒๕๑๘ : บานแพนงต้นเรื่อง) ว่า

...ศุภมัสดุ จุลศักราชพันร้อยแปดสิบ ปีเถาะ เอกศก อาสาทมาศ
ศุกกปักขัธฐมีดิถีศุกรวาระ พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ
ออกพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน มีพระราชโองการดำรัสสั่งให้จัดข้าทูลละออง
แปลเลียดก๊กพงศาวดารกรุงจีนนี้ เป็นคำไทยไว้สำหรับแผ่นดิน

ข้าพระพุทธเจ้า กรมหมื่นนเรศโยธีหนึ่ง เจ้าพระยาอมราชหนึ่ง เจ้า
พระยาวงษาสุริยศักดิ์หนึ่ง พระยาโชดิกหนึ่ง ขุนทองสู่อหนึ่ง จมื่นไวย
วรนาถหนึ่ง เล่ห์อาวุธหนึ่ง จำเรศหนึ่ง หลวงลิขิตปรีชาหนึ่ง หลวงญาณ
ปรีชาหนึ่ง ขุนมหาสิทธิโวหารหนึ่ง

ห้องสินแลในเลียดก๊กนั้น ว่าด้วยองค์พระเจ้าบู้ออง ครอง
เมืองทั้งปวงคิดทำศึกกัน ข้าพเจ้าหลวงลิขิตปรีชา เจ้ากรมอาลักษณ์
ชำระขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย

เมื่อวรรณคดีจีนได้รับการแปลเป็นภาษาไทยอย่างแพร่หลายในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ส่งผลให้กวีในสมัยนั้นรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดีจีนมากขึ้นและได้นำโครงเรื่องหรืออนุภาคบางอย่างจากวรรณคดีจีนมาแต่งหรือดัดแปลงในวรรณคดีไทย เช่น ในวรรณคดีไทยเรื่องอภัยนุราชซึ่งเป็นบทละครที่พระสุนทรโวหาร (ภู่) แต่งถวายพระองค์เจ้าดวงประภา พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพิจารณาโครงเรื่องแล้วพบว่ามีความคล้ายคลึงกับโครงเรื่องในวรรณคดีจีนเรื่องห้องสินอย่างมาก ดังนี้

วรรณคดีจีนเรื่องห้องสิน	บทละครเรื่องอภัยนุราช
<p>๑. พระเจ้าติวอ่องเสด็จไปศาลเจ้าเทพธิดาหนึ่งวาลี พระองค์เขียนโคลงชมความงามของเทพธิดาและตรัสว่าหากเป็นมนุษย์จะรับไปเป็นมเหสี เสียงหยงทูลพระเจ้าติวอ่องว่าไม่สมควรให้ปลงโคลงออก แต่พระเจ้าติวอ่องไม่ทรงเชื่อ</p>	<p>๑. ท้าวอภัยนุราชเสด็จออกล่าสัตว์ และทรงปลุกพลับพลาข้างศาลเทพารักษ์เก่าแก่ พระองค์ทรงล่าสัตว์ไม่ได้ ชาวป่าทูลว่าศาลนี้มีเทพารักษ์อยู่ หากท้าวอภัยนุราชไม่บูชาศาลก็จะล่าสัตว์ไม่ได้ ท้าวอภัยนุราชฟังแล้วกริ้วมากจึงเผาศาลทิ้ง</p>
<p>๒. เทพธิดาหนึ่งวาลีเห็นโคลงจึงโกรธเรียกปีศาจเสือปลา ไก่ และพินร่วมทำอุบายให้พระเจ้าติวอ่องหลงใหลกามคุณจนสูญเสียราชสมบัติ ต่อมาเขาสูตวายุธิดาคือนางขันก็ให้กับพระเจ้าติวอ่อง ปีศาจเสือปลาฆ่านางขันแล้วเข้าสิงแทน พระเจ้าติวอ่องหลงใหลนางขันก็จึงไม่เสด็จออกว่าราชการ</p>	<p>๒. เทพารักษ์โกรธจึงฆ่าและเข้าสิงนางศรีสาหงที่เป็นร่างทรงแล้วเดินผ่านพลับพลา ท้าวอภัยนุราชเมื่อเห็นนางศรีสาหงก็หลงรัก เพราะต้องมนต์ จากนั้นจึงพานางกลับวังและหลงใหลนางศรีสาหงจนไม่เสด็จออกว่าราชการ</p>
<p>๓. หุนตังจู้รู้ว่านางขันก็เป็นปีศาจจึงเขียนยันต์กระบี่เขวนในวัง นางขันก็ทนไม่ได้จึงทูลพระเจ้าติวอ่อง พระเจ้าติวอ่องจึงสั่งให้ทำลายยันต์กระบี่ ได้โทษือทูลทัดทานเรื่องนางขันก็ พระเจ้าติวอ่องกริ้วมากจึงสั่งให้ประหารชีวิตได้โทษือ</p>	<p>๓. ราชครูรู้ว่านางศรีสาหงเป็นผีจึงทำน้ำมันตีผี นางศรีสาหงไปทูลท้าวอภัยนุราช ท้าวอภัยนุราชกริ้วมากจึงสั่งให้ประหารชีวิตราชครู</p>
<p>๔. นางเกียงฮองเฮาทูลเตือนเรื่องนางขันก็ พระเจ้าติวอ่องกริ้วรับสั่งจะปลดนางเกียงฮองเฮา</p>	<p>๔. นางทิพมาลิมเหสีเอกไปดูนางศรีสาหง ท้าวอภัยนุราชกริ้วมเหสีที่ต่อว่าและตบตีนางศรีสาหง</p>
<p>๕. นางขันก็ใส่ร้ายนางเกียงฮองเฮา และเสนอให้พระเจ้าติวอ่องควักดวงตานางเกียงฮองเฮาเพื่อทรมานให้สารภาพผิด นางเกียงฮองเฮาถูกควักดวงตาแล้วทนเจ็บไม่ไหวถึงแก่ความตาย</p>	<p>๕. นางศรีสาหงแกล้งมารยาว่าถูกตบจนตาบอด ท้าวอภัยนุราชจึงควักดวงตานางทิพมาลิมเหสีเอกมาให้</p>

เมื่อเปรียบเทียบโครงเรื่องระหว่างวรรณคดีจีนเรื่องห้องสินและบทละครเรื่อง อภัยนุราชพบว่ามีความคล้ายคลึงกันหลายเหตุการณ์ จึงสันนิษฐานได้ว่าพระสุนทรโวหาร (ภู่) ซึ่งแต่งบทละครเรื่องอภัยนุราชน่าจะได้อ่านวรรณคดีจีนเรื่องห้องสินที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยและได้นำโครงเรื่องจากวรรณคดีจีนเรื่องห้องสินมาดัดแปลงให้เข้ากับขนบของวรรณคดีไทยและบริบทของสังคมไทย นอกจากนี้ บทละครนอกเรื่อง โกมินทร์เป็นวรรณคดีไทยอีกเรื่องหนึ่งที่น่าจะได้รับอิทธิพลด้านโครงเรื่องและอนุภาคของตัวละครจากวรรณคดีจีนเรื่องห้องสินเช่นกัน ดังตารางการเปรียบเทียบโครงเรื่องและอนุภาคของตัวละครระหว่างตัวละครโลเจีย (นาจา) จากวรรณคดีจีนเรื่องห้องสินกับตัวละครโกมินทร์จากบทละครนอกเรื่องโกมินทร์

วรรณคดีจีนเรื่องห้องสิน	บทละครนอกเรื่องโกมินทร์
๑. โลเจีย (นาจา) เป็นบุตรชายคนที่ ๓ ของแม่ทัพหลี่จั้ง ^๖ มีพี่ชาย ๒ คน	๑. โกมินทร์เป็นโอรสองค์ที่ ๓ ของท้าวโกสุทม์ มีพี่ชาย ๒ คน
๒. ตอนเกิดโลเจียมีห่วงทองและผ้าแพรติดตัวมา	๒. ตอนเกิดโกมินทร์มีผ้ามาลีสีแดงและกำไลหยกติดตัวมา
๓. แม่โลเจียเป็นเด็กแต่ก็ซุกซนและมีฤทธิ์มาก ไม่เกรงกลัวใคร	๓. แม่โกมินทร์เป็นเด็กแต่ก็ซุกซนและมีฤทธิ์มาก ไม่เกรงกลัวใคร
๔. โลเจียฆ่ามั่งกร้อรสเจ้าสมุทรและเสกเจ้าสมุทรให้เป็นงูเขียว	๔. โกมินทร์ฆ่าอัคคีโอรสพญานาคราชกะโตหนแห่งเมืองบาดาลและต่อสู้กับพญานาคราชจนชนะและเสกให้เป็นงูเขียว
๕. โลเจียถูกบิดาต่อว่าที่ไปทำร้ายเจ้าสมุทรเกิดความน้อยใจจึงฆ่าตัวตายด้วยการแล่นเรือและเลาะกระดุกตัวเอง	๕. โกมินทร์แสดงความรับผิดชอบที่เป็นต้นเหตุให้เกิดความวุ่นวายแก่บ้านเมืองจากการทำร้ายพญานาคราชจึงเซียดเนื้อตัวเองฆ่าตัวตาย
๖. เขียนชื่อจุนซุบชีวิตให้โลเจียโดยใช้กำนบัวแทนกระดุก รากบัวแทนเนื้อ ไยบัวแทนเส้นเอ็น และไปบัวแทนเสื้อผ้า	๖. พระดาบสซุบชีวิตโกมินทร์โดยให้มีร่างกายเป็นทองคำที่แข็งแกร่ง

^๖ บางฉบับใช้ว่าหลี่เจง ต่อมาภายหลังได้เป็นเทพดาประจำสวรรค์ชื่อว่าถักทะเลสีที่อ่องหรือเทพเจดีย์ มีตำแหน่งเป็นแม่ทัพแห่งสวรรค์ (ผู้วิจัย)

จากตารางเปรียบเทียบโครงเรื่องและอนุภาคของตัวละครจากวรรณคดีจีนเรื่อง ห่องสินและบทละครนอกเรื่องโกมินทร์ข้างต้นพบว่ามีความคล้ายคลึงกันมาก จึงสันนิษฐานได้ว่าผู้แต่งบทละครนอกเรื่องโกมินทร์น่าจะนำโครงเรื่องและอนุภาคเกี่ยวกับตัวละครจากวรรณคดีจีนเรื่องห่องสินมาใช้และดัดแปลงเรื่องราวบางส่วนเพื่อให้เข้ากับค่านิยมและขนบในการแต่งวรรณคดีไทย เช่น ดัดแปลงเรื่องราวจากการต่อสู้กับมังกรเป็นการต่อสู้กับพญานาค เป็นต้น

นอกจากการนำโครงเรื่องและอนุภาคจากวรรณคดีจีนเรื่องห่องสินมาใช้ในการสร้างสรรค้วรรณคดีไทยของกวีในยุคต้นรัตนโกสินทร์แล้ว การอ้างอิงเรื่องราวของวรรณคดีจีนเรื่องห่องสินในวรรณคดีไทยเรื่องต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่สะท้อนว่าวรรณคดีจีนเรื่องห่องสินน่าจะเป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในหมู่กวีและผู้เสพวรรณคดีในยุคนั้น เช่น ในเสภาเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน กล่าวถึงเกียงจูแหย (เจียงจื่อหย่า) ตัวละครในวรรณคดีจีนเรื่องห่องสินในตอนพลายชุมพลปราบจระเข้เถรขวาด (กรมศิลป์ากร ๒๕๐๕ : ๙๘๗-๙๘๘)

ฝ่ายพวกแขกฝรั่งทั้งจีนจาม	ก็เดินชมกันตามเทศภาษา
ไม่เคยเห็นที่ไหนแต่ไรมา	แต่เจ็กว่าเมืองจีนนั้นเคยมี
เมื่อครั้งเกียงจูแหยแก่กลศึก	ก็รบกันครั้นครึกกระบวนผี
แต่เป็นการนานช้ากว่าพันปี	เราได้เห็นครั้งนี้เป็นบุญตา

การยกตัวอย่างเหตุการณ์และตัวละครจากวรรณคดีเรื่องห่องสินมาไว้ในวรรณคดีไทยข้างต้นเป็นสิ่งที่สะท้อนว่าเหตุการณ์หรือตัวละครที่ยกมากล่าวถึงย่อมต้องเป็นที่รู้จักอย่างดี ผู้แต่งจึงนำมากล่าวไว้เพราะคาดว่าผู้อ่านน่าจะรู้จักวรรณคดีเรื่องที่น่ามาอ้างอิงอยู่แล้วจนสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวกับเสภาเรื่องขุนช้าง-ขุนแผนและเห็นความสอดคล้องกันได้

อีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความนิยมและความแพร่หลายของวรรณคดีเรื่องห่องสินคือการนำวรรณคดีจีนเรื่องนี้มาดัดแปลงเป็นบทละครพื้นทาง โดยปรากฏบทละครพื้นทางเรื่องห่องสินในบัญชีหนังสือตำนานเรื่องสามก๊กพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ (สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ ๒๕๓๓ : ๔๒) ความว่า

...เรื่องห่องสิน ตอนพระเจ้าติวอ่องไปไหว้เทพารักษ์ที่เขาวิน
จนถึงพระเจ้าน้องตี่ได้เมืองอิวโก่ หลวงพัฒนพงศภัคดี (ทิม สุขยางค์)

แต่งให้เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงเล่นละครเป็นหนังสือ ๔ เล่มสมุดไทย
ยังไม่ได้พิมพ์...

นวรรตน์ ภัคดีคำ (๒๕๕๘ : ๖๗-๗๘) ได้ศึกษาบทละครพันทางเรื่องห้องสิน ฉบับ
หลวงพัฒนาพงศ์ภัคดี (ทิม สุขยางค์) พบว่า ผู้แต่งนำวรรณคดีจีนเรื่องห้องสินมาดัดแปลง
เป็นบทละครพันทาง โดยมีเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ เริ่มเรื่องตั้งแต่ตอนพระเจ้าติวฮ่อง
เสด็จไปไหว้เทพธิดาหนึ่งวาลี โดยไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวตอนต้นในเรื่องห้องสินฉบับแปล
จากภาษาจีนที่กล่าวย้อนไปถึงพระเจ้าตี้เค้าเสวยราชย์ ณ เมืองเสียง และให้อดีตจับ
พระเจ้าเจ็ดฮ่องตั้งราชวงศ์เสียงและดำเนินเรื่องไปจนถึงตอนพระเจ้าจิ๋วฮ่องขณะพระเจ้า
ติวฮ่อง แต่เนื่องจากเนื้อหาบางตอนไม่สามารถนำมาแสดงได้ ผู้แต่งจึงสรุปย่อเรื่องราว
และตัดเนื้อหาบางส่วนที่ไม่สามารถนำมาแสดงละครได้ออกไป ดังตัวอย่างในตอนท้าย
ของบทละครพันทางเรื่องห้องสิน ความว่า

๑ เมื่อนั้น	ฝ่ายพระเจ้าจูฮ่องฮ่องไฉ
ได้ฟังคำซินแสนใจ	ให้รำคานพระไทยไม่สบาย
จึงชวนเกียงจูแห่ผู้อาจารย์	เร่งเข้าเฝ้าเลขาทหารทั้งหลาย
เดินกระบวนพหลพลนิกาย	มรรมายเข้ายังวังใน

๗ พระยาเดิน ๗

๑ ถึงกกเกงเดียมพลันมีทันชา	หยุดบันดาทหารนายไพร่
พระเสด็จลิลาลาไคล	เค่าภักในกมเดียมด้วยจับพลัน
ประทับเหนือพระที่นั่งบันลักรัตน์	ผ่านได้เสวยตรัศตรากัน
จึงสั่งพลไพร่นายสินทั้งนั้น	ให้ช่วยกันรับดับอักษิ

๗ เจรรจา ๗

ดังที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีจีนเรื่องไซอิ๋วและห้องสินนั้น เป็น
ที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ถึงแม้ว่าการแปลและการเรียบเรียงในฉบับภาษาไทยมิได้มีภาษาที่
สละสลวยจนได้รับการยกย่องให้เป็นยอดของวรรณคดีเช่นในฉบับเดิม แต่เรื่องราวที่เต็ม

^๔ อักษรวิธีใช้ตามต้นฉบับ (ผู้วิจัย)

ไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ การต่อสู้ระหว่างเทพยดา พระโพธิสัตว์ หรือภูตผีปีศาจต่าง ๆ ก็สร้างความสนุกสนานและความตื่นตาตื่นใจจนทำให้วรรณคดีทั้งสองเรื่องเป็นที่รู้จักและจดจำของคนทุกเพศทุกวัยเสมอมา นอกจากนี้ วรรณคดีทั้งสองเรื่องยังได้รับความนิยมสนใจในการศึกษาวิเคราะห์ด้านวิชาการมากมาย เช่น Werner (1997) ได้ศึกษาเรื่องลิงที่กลายเป็นเทพเจ้า (How the monkey became a god) โดยศึกษาจากวรรณคดีจีนเรื่องไซอิ๋ว ผลการศึกษาพบว่าวรรณคดีจีนเรื่องไซอิ๋วใช้ลิงคือ ซุนหงอคง (Sun Hou-tzu) เป็นสัญลักษณ์แทนธรรมชาติของมนุษย์ รวมถึงใช้ตัวละคร อารูธ หรือของวิเศษอื่น ๆ ในเรื่องเป็นสัญลักษณ์ในเชิงปรัชญาและศาสนาตามที่กล่าวไว้ว่า

Sun Hou-tzu, the Monkey Fairy, represents human nature, which is prone to all evil. His unreasonable vagaries moved Hsüan Chuang to compel him to wear a Head-splitting Helmet which would contract upon his head in moments of waywardness. The agonizing pressure thus caused would bring him to his senses, irrespective of his distance from his master. The iron wand of Sun Hou-tzu is said to represent the use that can be made of doctrine. It was useful for all purposes, great or small. By a word it could be made invisible, and by a word it could become long enough to span the distance between Heaven and earth.

(Werner 1997 : 325-326)

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดในงานเขียนของเขมานันทะ (๒๕๔๐) ชื่อว่าลิงจอมโจก : ถอดรหัส Monkey God ปริศนาธรรมแห่งมหากาพย์ไซอิ๋ว โดยผู้เขียนตีความองค์ประกอบต่าง ๆ ในวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วไม่ว่าจะเป็นตัวละครหลัก พระโพธิสัตว์ เทพยดา ภูตผีปีศาจ ของวิเศษต่าง ๆ รวมถึงเหตุการณ์ในเรื่องว่าล้วนแต่เป็นปริศนาธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้แต่งเรื่องไซอิ๋วจึงเป็นผู้รู้ในหลักธรรมะของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งจนสามารถถ่ายทอดปรัชญาและคำสอนทางพระพุทธศาสนาออกมาเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในวรรณคดีเรื่องนี้ได้ นอกจากนี้ จรัสศรี จิรภาส (๒๕๔๗) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลิงในตำนานและนิทานปรัมปราของชาวจีน ผลการศึกษาพบว่าในตำนานและนิทานปรัมปราของชาวจีนปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับลิงในฐานะเทพเจ้า โดยเทพเจ้าลิงที่ได้รับการเคารพ

ศรัทธาจากชาวจีนมากที่สุดคือ หั่งเจียหรือฉีเทียนด้าเล็ง ความเชื่อถือศรัทธานี้ได้แพร่เข้าสู่ประเทศไทยพร้อมกับการอพยพเข้ามาของชาวจีน โดยปัจจุบันปรากฏศาลเจ้าจีนที่มีการเคารพบูชาเทพเจ้าหั่งเจียหรือฉีเทียนด้าเล็งหลายแห่งในประเทศไทย

ด้านวรรณคดีเรื่องห้องสิน นวรัตน์ ภัคดีคำ (๒๕๕๘) ศึกษาในหัวข้อ บทละครเรื่องห้องสิน : จากพงศาวดารจีนสู่บทละครไทย จากการศึกษาบทละครพันทางเรื่องห้องสิน ฉบับหลวงพัฒนาพงศ์ภัคดี (ทิม สุขยางค์) ผลการศึกษาพบว่าผู้แต่งบทละครพันทางเรื่องห้องสินได้ดัดแปลงบทละครมาจากเรื่องราวในวรรณคดีจีนเรื่องห้องสิน โดยดัดแปลงให้เหมาะกับการนำมาแสดงละครพันทาง เช่น ตัดเหตุการณ์ในช่วงต้นที่เป็น การทำความออกไป และคัดเลือกเฉพาะตอนสำคัญมาแต่งเป็นบทละครตามรูปแบบของ บทละครพันทาง หรือการศึกษาของพัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ (๒๕๕๗) ซึ่งศึกษาเรื่อง อิทธิพลวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนเรื่องห้องสินต่อวรรณกรรมประเภทนิทานเรื่อง โกลิมนตรี ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนเรื่องห้องสินและนิทานเรื่อง โกลิมนตรีมีส่วนที่เหมือนกันทั้งหมด ๑๒ ประการ มีส่วนที่ต่างกัน ๖ ประการ และมีส่วนที่ ทั้งเหมือนและต่างกัน ๑๐ ประการ แสดงให้เห็นว่าวรรณคดีทั้งสองเรื่องมีส่วนที่เหมือน มากกว่าส่วนที่ต่าง จึงอนุมานได้ว่านิทานเรื่องโกลิมนตรีน่าจะได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรม แปลพงศาวดารจีนเรื่องห้องสิน โดยผู้แต่งจำลองบทบาทของตัวละครโกลิมนตรีจากบทบาท ของตัวละครลิเจีย (นาจา) จากเรื่องห้องสิน ในส่วนที่ต่างก็น่าจะสืบเนื่องมาจากความ แตกต่างด้านภาษาและเชื้อชาติจึงมีวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต และลีลา การประพันธ์ที่แตกต่างกัน

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วและห้องสินคือด้านเนื้อหาที่ สอดแทรกปรัชญา คติธรรม และคำสอนทางศาสนาตามที่ ล.เสถียรสุด (เขมานันทะ ๒๕๕๐ : ๘) กล่าวถึงบทบาทของวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วในฐานะที่เป็นวรรณคดีคำสอน ทางพระพุทธศาสนาว่า

หนังสือไซอิ๋ว รวมทั้งเรื่องพระถังซัมจั๋งนี้ เป็นหนังสือดีที่จะชักจูงให้ คนสนใจในพระพุทธศาสนาได้ ท่านผู้รจนาไซอิ๋วต้องเป็นผู้มีความรู้ทาง พุทธศาสนาดีมากและยังมีมือในทางวรรณศิลป์ด้วย ท่านไม่ได้ตั้งใจเขียน ให้เป็นตำราประวัติศาสตร์ หากเจตนาจะให้อ่านสนุกและมีความหมายใน ทางธรรมะบ้าง นับเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าอ่านเรื่องหนึ่งซึ่งทั้งปัญญาชน

และปัญญาอ่อนสามารถอ่านได้ แต่ใครจะได้รับอะไรก็ขึ้นอยู่กับวินิจฉัย
เจตนาในการอ่าน และภูมิปัญญาของผู้อ่านนั้นเป็นสำคัญ ใครอ่านอย่างไร
ก็ย่อมได้อย่างนั้น

เช่นเดียวกับวรรณคดีเรื่องห้องสินซึ่งเป็นวรรณคดีที่สอดแทรกปรัชญาและคำสอน
ทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับคำสอนของลัทธิเต๋า และลัทธิขงจื้อ (ถาวร ลิกขโกศล
๒๕๕๐ : ๒)

เรื่องห้องสินฉบับภาษาจีนมีธรรมชาติของขงจื้อ พุทธ และเต๋า
สอดแทรกอยู่มาก และมีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจีนอีก
นานัปการ เรียกว่าครบเครื่องทั้งป็นและปู้ รูปแบบการประพันธ์เป็นร้อยแก้ว
สลับร้อยกรอง มีร้อยกรองทั้งสั้นและยาวที่น่าอ่านอยู่มาก เนื้อเรื่องที่อิง
ประวัติศาสตร์การศึกษาศึกษาสร้างชาติ มีทั้งเรื่องของคนและเทพ ข้อคิดเชิง
ปรัชญาและร้อยกรองที่น่าอ่านแทรกสลับอยู่ตลอดเช่นนี้เป็นลักษณะ
ของวรรณกรรมมหากาพย์ (epic) เช่นเดียวกับเรื่องอีเลียดของกรีก
มหากาพย์ของอินเดีย

จากแนวคิดข้างต้นจึงกล่าวได้ว่าหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็น “สาระ
สำคัญ” อย่างหนึ่งของผู้แต่งวรรณคดีทั้งสองเรื่องสอดแทรกผ่านเนื้อหาและองค์ประกอบ
ต่าง ๆ ในเรื่อง การใช้วรรณคดีที่มีเรื่องราวสนุกสนานเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่คำสอน
และความเชื่อทางศาสนาอาจเรียกว่าเป็น “กุศโลบาย” ที่แยบยลประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ซึ่ง
ไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจหลักคำสอนของศาสนา หรือเบื่อหน่ายกับการศึกษาลักษณะ
คำสอนต่าง ๆ เกิดการซึมซับและถูกกล่อมเกล่าให้มีความคิดและพฤติกรรมที่ถูกต้องตาม
แนวทางของแต่ละศาสนากำหนดไว้จนนำไปสู่ความเป็นเอกภาพของศาสนิกชนและความ
มั่นคงของแต่ละศาสนา

เมื่อพิจารณาวรรณคดีทั้งสองเรื่องในบริบทด้านศาสนาประกอบกับการพิจารณา
หลักฐานทางประวัติศาสตร์อันเกี่ยวเนื่องกับการเผยแผ่ศาสนาในสมัยราชวงศ์หมิงพบว่า
ผู้แต่งวรรณคดีทั้งสองเรื่องอาจมิได้เพียงแค่ต้องการเผยแผ่คำสอนหรือความเชื่อตาม
แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือเพียงประการเดียว แต่ผู้แต่งวรรณคดีทั้งสองเรื่องยังใช้

วรรณคดีของตนในการสร้างความเชื่อที่มั่นคงให้ผู้คนมีต่อศาสนาที่ตนนับถือและลดทอนความน่าเชื่อถือของศาสนาอื่นในยุคสมัยเดียวกันด้วย เพราะจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าในสมัยราชวงศ์หมิงมีการปะทะกันด้านความเชื่อระหว่างศาสนาพุทธ (มหายาน) กับลัทธิเต๋า ดังที่พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา (๒๕๕๒ : ๓๖-๓๗) ได้เสนอข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการปะทะด้านความเชื่อทางศาสนาในจีนว่า

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของจีนนั้น ฝ่ายเต๋าได้ก่อความขัดแย้งกับฝ่ายพุทธหลายครั้ง โดยลอกเลียนแบบคำสอน หรือโจมตีโดยตรง หรือแนะนำองค์จักรพรรดิที่นับถือเต๋าท่างพระองค์ทำลายล้างพุทธศาสนาหลายครั้ง

ข้อวิจารณ์ข้างต้นสอดคล้องกับที่ ล.เสถียรสุด (๒๕๔๔ : ๒๑๗-๒๑๘) กล่าวถึงประวัติศาสตร์การนับถือศาสนาของชาวจีนในสมัยราชวงศ์หมิงว่า ศาสนาพุทธได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากปฐมกษัตริย์ไท่โจ้แห่งราชวงศ์หมิง เนื่องจากพระองค์เคยบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา แต่ระยะหลังกษัตริย์ในราชวงศ์หมิงบางพระองค์ได้กลับมายกย่องลัทธิเต๋าดูเหมือนว่าศาสนาพุทธจนถึงกับมีการทำลายวัดทางพระพุทธศาสนาในบางรัชสมัย

กษัตริย์ไท่โจ้เคยบวชเป็นภิกษุในพุทธศาสนา ครั้นได้ขึ้นครองราชย์จึงทรงส่งเสริมพุทธศาสนาเป็นอันมาก มีตำแหน่งข้าหลวงตรวจการให้พุทธศาสนาเป็นไปโดยถูกต้องตามพระวินัย สมัยกษัตริย์เซ็งโจ้วรับสั่งให้รวบรวมและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกในปี พ.ศ. ๑๙๖๔ กษัตริย์จูงก็ทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนาและทรงศึกษาภาษาสันสกฤตจนอ่านต้นฉบับพระสูตรได้ แต่ต่อมาสมัยซิงจงกลับหันไปนิยมลัทธิเต๋าดังถึงแก่สั่งให้ทำลายวัดในนครหลวงหมดเว้นแต่โบสถ์ในพระที่นั่งเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ กษัตริย์ซิงจงยกย่องเต๋ามากสร้างศาลเต๋ายี่สิบแห่งในพระราชวัง แต่งตั้งให้นักบวชเต๋ามีตำแหน่งเทียบเท่าเสนาบดี ใน พ.ศ. ๒๑๐๔ รับสั่งให้รวบรวมเวทยันต์ตำราเต๋ายี่สิบเล่มและเชิญนักบวชเต๋ามาประชุมที่นครหลวง ลัทธิเต๋าดังจึงเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่กษัตริย์ซิงจงได้สวรรคตไปโดยเสวยยา

อายุวัฒนนะของลัทธิเต๋า กษัตริย์มกจงซึ่งสืบราชสมบัติต่อจิ้งสังัประหารชีวิต
นักบวชเต๋าเสียหลายคน

จะเห็นได้ว่าความเชื่อถือศรัทธาต่อศาสนาของคนระดับชนชั้นปกครองโดยเฉพาะ
กษัตริย์มีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดทิศทางความเชื่อทางศาสนาของผู้คนในสังคม
จีน ด้วยอิทธิพลดังกล่าวส่งผลให้ในระดับประชาชนมีการปะทะกันทางความเชื่อระหว่าง
ลัทธิเต๋าซึ่งมีอยู่เดิมกับศาสนาพุทธนิกายมหายานซึ่งเข้ามาจากประเทศอินเดียภายหลัง
จนเกิดเป็นวาทกรรมตอบโต้กันทั้งในทางตรงและทางอ้อม เช่นที่พิศมัย สุภัทรานนท์
(๒๕๔๐ : ๔๒-๔๓) กล่าวถึงการแข่งขันระหว่างลัทธิเต๋ากับศาสนาพุทธ (มหายาน) ใน
สังคมจีนสมัยราชวงศ์หมิงว่า

มันเป็นธรรมชาติที่ศาสนาเต๋าจะเกิดความไม่พอใจต่อการบุกรุก
ลวงล้าของศาสนาจากต่างประเทศนี้ ในขณะที่ศาสนาพุทธก็แย้งกลับและ
เยาะเย้ยลัทธิพระหมอ ส่วนประกอบที่สำคัญของศาสนาเต๋า อันนี้ขึ้นไปถึง
สุดยอดของมันในตำราของศาสนาเต๋า เช่นในหนังสือ Hua Hu Ching และ
บันทึกการอภิปรายของเล่าซู (เล่าจื้อ) กับชาวต่างประเทศซึ่งเขียนขึ้นเมื่อ
ศตวรรษที่ ๗ ด้วยการอ้างว่าเมื่อเล่าซู (เล่าจื้อ) ค้นพบภาพอันลึกลับของ
ศาสนาเต๋า เขาไปทางทิศตะวันตกสู่ประเทศอินเดียและได้พบกับสำนัก
ปรัชญา ณ ที่นี้เขาสอนเจ้าชายหนุ่มองค์หนึ่งที่ค่อนข้างจะเย่อหยิ่งก่อนที่
เขาจะคว่ำเอาสิ่งที่เล่าซู (เล่าจื้อ) พุดถึงอย่างแท้จริง เจ้าชายหนุ่มองค์นี้
ตามศาสนาเต๋านั้นมิใช่ใครอื่นนอกจากเจ้าชายสิทธัตถะกุตตะมะ พระพุทธเจ้า
นั่นเอง อันนี้ทางศาสนาเต๋ากล่าวว่าทำไมศาสนาพุทธจึงอธิบายที่แจ่มความคิด
ผ่านทางศาสนาได้อย่างย่ำแย่เช่นนั้น มันเป็นเพียงการลอกเลียนแบบอย่าง
เจือจางของศาสนาเต๋า

ในช่วงเวลาที่เกิดการต่อสู้ทางความเชื่อระหว่างลัทธิเต๋ากับศาสนาพุทธ
(มหายาน) อย่างรุนแรงนี้เอง วรรณคดีเรื่องไซอิ๋วได้ถือกำเนิดขึ้น เมื่อวิเคราะห์เนื้อหา
รวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ในวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วพบว่าวรรณคดีเรื่องนี้เป็นวรรณคดีที่รับใช้
ศาสนาพุทธนิกายมหายานอย่างชัดเจน เห็นได้จากตัวละครเอกของเรื่อง ได้แก่

พระถังซัมจั๋งเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา และแห่งเจีย (ซุนหงอคง) ซึ่งเป็นพญาวารได้เปลี่ยนจากที่เคยนับถือลัทธิเต๋าเข้ามาเข้ารับนับถือพระพุทธศาสนาจนสามารถบรรลุธรรมได้ในที่สุด หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่แต่งขึ้นในเรื่องหลายเหตุการณ์ก็สะท้อนว่าตัวละครฝ่ายศาสนาพุทธ (มหายาน) มีความ “เหนือกว่า” ตัวละครฝ่ายลัทธิเต๋า ดังตัวอย่างเหตุการณ์ในคราวที่ซุนหงอคงสร้างความวุ่นวายทั้งในนรกและสวรรค์ จนเง็กเซียงฮ่องเต้ต้องเชิญเทพดามากมายมากราบซุนหงอคงแต่ก็ต้องพ่ายแพ้ต่อซุนหงอคงอย่างราบคาบ ซึ่งหนึ่งในเทพดาที่ถูกเรียกมาต่อสู้กับซุนหงอคงคือถักทะเลสีที่ห้องหรือเทพเจดีย์และบุตรชายคือเทพโลเจียหรือนาจาซึ่งเป็นเทพดาของลัทธิเต๋าที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องห้องสินด้วย

เมื่อเง็กเซียงฮ่องเต้ได้ทรงฟังเทพบุตรทั้งหลายกราบทูลดังนั้น จึงรับสั่งว่าท่านทั้งสองจงกลับไปที่อยู่เกิด เราจะจัดเทพบุตรให้ลงไปจับตัวเป็กเม็ญ^{๙๙} ให้จงได้ ในขณะที่เง็กเซียงฮ่องเต้กำลังตรัสอยู่ดังนั้น ยังมีเทพดาองค์หนึ่งชื่อถักทะเลสีที่ห้องกับโลเจียผู้บุตร ทั้งสองมากราบทูลว่า ข้าพระองค์ทั้งสองจะขอรับอาญาสิทธิ์ของพระองค์ลงไปปราบปรามปีศาจวนรให้ราบคาบ ถักทะเลสีที่ห้องนี่คือหนีเจงและโลเจียไทจือ ซึ่งแต่ก่อนมีชื่ออยู่ในห้องสิน พ่อลูกได้มาเป็นเทพบุตรอยู่ในดาวดิงส์ เมื่อเง็กเซียงฮ่องเต้ได้ทรงฟังเทพบุตรรับอาสดานั้น จึงรับสั่งให้ถักทะเลสีที่ห้องเทพบุตรเป็นแม่ทัพ...

ขณะนั้นเมื่อโลเจียกับซีเทียนได้เสีย^{๑๐} เข้ารบกันนั้นพื้นพิภพธากัทุกวันไหว เขาไม้ห้วยธารก็สะเทือนไปทั้งสิ้น ต่างคนต่างมีฤทธิ์ศักดิ์ดานภาพแคล้วคล่องว่องไวขับเคี่ยวกันได้สามร้อยสามสิบเพลง โลเจียสำแดงอาวุธหกอย่างให้เป็นพันเป็นหมื่นออกไปมากกว่ามาก ซีเทียนได้เสียก็สำแดงกระบองออกเป็นพันเป็นหมื่นเหมือนกันยังหาทันแพ้ชนะกันไม่ ซีเทียนได้เสียจึงถอนขนเพชรออกหนึ่งเส้นร้อยพระเวทเป็นรูปซีเทียนได้เสียขึ้นอีกรูปหนึ่งถืออาวุธเหมือนกันยืนล้อมประจัญบานกับโลเจียอยู่ ตัว

^{๙๙} คือตำแหน่งนายกองค์เลียงม้าบนสวรรค์ เป็นตำแหน่งที่ซุนหงอคงได้รับการแต่งตั้งจากเง็กเซียงฮ่องเต้แล้วไม่พอใจเพราะเห็นว่าต่ำต้อย (ผู้วิจัย)

^{๑๐} คือซุนหงอคง คำนี้หมายถึงผู้ยิ่งใหญ่เสมอฟ้าเป็นตำแหน่งที่ซุนหงอคงต้องการเป็นมากกว่าเป็กเม็ญ บางฉบับใช้ว่าซีเทียนต่ำเล็ง (ผู้วิจัย)

ซีเทียนได้เขียนแอบเข้าข้างโลเจีย ตีด้วยกระบองเหล็กกายสิทธิ์ โลเจียหลบไม่ทันถูกที่ท้ายทอยเจ็บปวดยิ่งนักก็ล่าหนีกลับเข้าค่าย ฝ่ายถักทะเลีต้องแลเห็นดังนั้นก็ตกใจจึงออกปากพูดว่าหงอคงนี่มีฤทธิ์ศักดิ์ดานาภาพมากนักเราจะทำอะไรจึงจะเอาชนะชนะมันได้... ถักทะเลีที่อ่องจึงพูดว่าถ้าดังนั้นไม่ต้องต่อสู้รบพุ่งอะไรกัน เรากลับไปทูลเฝ้าเจียงฮ่องเต้ ขอเอาพลเทพบุตรที่เข้มแข็งยกมาล้อมจับให้จงได้

(ไซอิ๋วพงศาวดารจีน : ๕๒-๕๖)

จากเนื้อเรื่องข้างต้นผู้แต่งเรื่องไซอิ๋วกล่าวถึงเทพดาซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของลัทธิเต๋า ได้แก่ เจ็กเซียงฮ่องเต้ซึ่งเป็นประมุขสูงสุดแห่งสวรรค์ เทพเจดีย์หรือถักทะเลีที่อ่องและเทพโลเจียหรือนาจา โดยเจ็กเซียงฮ่องเต้แม้ว่าจะเป็นประมุขสูงสุดแห่งสวรรค์แต่กลับไม่สามารถหาวิธีจัดการกับพญาวานรอย่างขุนหงอคงได้ แม้ให้แม่ทัพแห่งสวรรค์อย่างเทพเจดีย์หรือเทพโลเจียไปต่อสู้ก็พ่ายแพ้อย่างราบคาบ การสร้างให้ขุนหงอคงซึ่งเป็นตัวละครของฝ่ายศาสนาพุทธ (มหายาน) มีอิทธิฤทธิ์เหนือกว่าเหล่าเทพดาของฝ่ายลัทธิเต๋าจึงเป็นการ “ข่ม” เพื่อลดความน่าเชื่อถือของลัทธิเต๋า หรือการสร้างเรื่องราวให้ขุนหงอคงทำร้ายทำลายเสียงเล่ากุนหรือเล่าจื้อซึ่งเป็นศาสดาของลัทธิเต๋าเพื่อหลบหนีจากการถูกควบคุมตัวก็เพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือของบุคคลสำคัญในลัทธิเต๋า

ฝ่ายทำลายเสียงเล่ากุนเห็นดังนั้น ก็วิ่งเข้ามาจะจับตัวซีเทียน ในขณะที่นั้นซีเทียนดูจเสียร้าย ทำลายเสียงเล่ากุนตรงเข้ามาจะจับตัวซีเทียน ซีเทียนก็ชกด้วยหมัดถูกทำลายเสียงเล่ากุนไปแล้วก็ล้มลง ซีเทียนก็รีบออกมาจากที่นั้น ชักกระบองออกจากหูร่องว่าใหญ่ ๆ กระบองก็ใหญ่ขึ้นมาทันทีตามคำสั่ง

(ไซอิ๋วพงศาวดารจีน : ๘๐)

การให้เทพดาอย่างทำลายเสียงเล่ากุนหรือเล่าจื้อซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้นับถือลัทธิเต๋าเคารพศรัทธาถูกขุนหงอคงชกหน้าถือเป็นการดูหมิ่นที่แสดงให้เห็นว่าทำลายเสียงเล่ากุนหรือเล่าจื้อไม่มีอิทธิฤทธิ์ที่สามารถต่อสู้กับขุนหงอคงได้ เป็นการลดทอนความน่าเชื่อถือด้วยการแสดงถึงความเหนือกว่าด้านอำนาจอิทธิฤทธิ์ของตัวละครที่ฝ่ายศาสนาพุทธ (มหายาน) มีเหนือกว่าฝ่ายลัทธิเต๋า

นอกจากการแสดงความเห็นอกว่าของศาสนาพุทธ (มหายาน) ด้วยการข่มลัทธิเต๋าโดยลดทอนความน่าเชื่อถือด้านอิทธิฤทธิ์ของเทพดาหรือบุคคลสำคัญในลัทธิเต๋าแล้ว ผู้แต่งเรื่องไซอิ๋วยังสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวละครฝ่ายตนคือเทพดาหรือบุคคลสำคัญของฝ่ายศาสนาพุทธ (มหายาน) เพื่อสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้มากขึ้นด้วย เช่น การกล่าวยกย่องอิทธิฤทธิ์ของพระโพธิสัตว์กวนอิมหรือพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ซึ่งเป็นเทพดา (พระโพธิสัตว์) องค์สำคัญของศาสนาพุทธ (มหายาน) ที่สามารถกำราบขุนหงอกงได้ (ในขณะที่เทพดาของฝ่ายลัทธิเต๋าทำไม่สำเร็จ) ดังตัวอย่างเหตุการณ์ในวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วตอนที่เหล่าเทพดาทั้งหลายบนสวรรค์ไม่สามารถกำราบขุนหงอกงที่อาละวาดบนสวรรค์ได้ เง็กเซียงฮ่องเต้จึงเชิญพระโพธิสัตว์กวนอิมมากำราบขุนหงอกง

ฝ่ายพระกวนอิมได้ฟังเง็กเซียงฮ่องเต้ตรัสดังนั้น จึงถวายพระพรว่า
ขอพระองค์จงเสด็จออกยังประตูสวรรค์นำที่หมิง^{๑๑} ทอดทิพยเนตรแลลงไป
ดูก็คงจะทราบได้สิ้นทุกประการ เง็กเซียงฮ่องเต้ได้ทรงฟังพระกวนอิมทูล
ดังนั้น ก็ทรงเห็นชอบด้วย...ท่ายเสี่ยงเล่ากวนจึงถามพระกวนอิมว่า ท่านจะ
เอาสิ่งอะไรช่วยเป็นกำลัง พระกวนอิมจึงตอบว่า อาตมภาพจะเอาขวด
น้ำมนต์วิเศษขว้างลงไปให้ถูกศีรษะซีเทียนแต่พอล้มลง

(ไซอิ๋วพงศาวดารจีน : ๗๗)

เมื่อพระโพธิสัตว์กวนอิมช่วยกำราบขุนหงอกงจนสำเร็จแล้ว พระองค์ก็เสด็จออก
จากสวรรค์กลับไปถ้ำสำนักของพระองค์ ขุนหงอกงถูกจับไปกักตัวไว้ที่เข้าไ้บายก่วยบน
สวรรค์ แต่ด้วยอิทธิฤทธิ์ที่ยังหลงเหลืออยู่ทำให้ไม่สามารถควบคุมตัวได้โดยง่าย แม้
บรรดาเทพบุตรบนสวรรค์ที่มีอาวุธครบมือก็ควบคุมตัวขุนหงอกงไว้ไม่ได้ จนเทพบุตร
เหล่านั้นต้องเหาะลงไปยังชมพูทวีปเพื่อขอความช่วยเหลือจากพระพุทธเจ้า

ครั้นถึงเทพบุตรทั้งสองก็เหาะลงยังพื้นดินเดินตรงเข้ามายังอาราม
ลุ่มิม เข้าไปนมัสการซีได้กิมกั๋งและพระสานุศิษย์ทั้งหลายแล้วจึงบอกว่า
ขอได้กรุณาช่วยกราบเรียนพระผู้เป็นเจ้าเป็นที่พึ่งของโลกทราบทั่ว ข้าพเจ้า
ทั้งสองนี้รับท้าวบัญชาของเง็กเซียงฮ่องเต้ให้ลงมานิมนต์พระผู้เป็นเจ้าขึ้นไป

^{๑๑} บางฉบับแปลใช้ว่าหน้าเทียนมิ่ง (ผู้วิจัย)

ยังดาวดิ่งส์บัดนี้...

สมเด็จพระเช็กเกียมองนิฮุดใจ^{๑๑} จึงถามว่า เจ้าเชียงฮ่องแต่มีกิจธุระอะไรจึงให้ท่านทั้งสองมาหาข้าพเจ้า เทพบุตรทั้งสองจึงกราบทูลความตามทีที่เขียนได้กระทำการรื้อนวยตั้งแต่ต้นจนปลายให้พระเป็นเจ้าทรงทราบทุกประการ แล้วกราบทูลต่อไปว่าเจ้าเชียงฮ่องแต่ ให้ข้าพเจ้ามานิมนต์พระผู้เป็นเจ้าไปช่วยระงับ ด้วยซีเทียนนุกรานเข้าไปจนจะถึงอับจนอยู่แล้ว ถ้าพระองค์ไม่ทรงพระกรุณาเห็นดาวดิ่งส์พิภพจะเป็นอันตรายเสียเป็นมั่นคง ขอพระองค์ได้โปรด

(ไซอิ๋วพงศาวดารจีน : ๘๑-๘๒)

สมเด็จพระเช็กเกียมองนิฮุดใจหรือสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเสด็จไปยังสวรรค์ชั้นดาวดิ่งส์เพื่อปราบขุนหงอคง พระองค์เนรมิตพระวรกายของพระองค์ให้ใหญ่และให้ขุนหงอคงตีลังกาอยู่บนฝ่าพระหัตถ์ของพระองค์ โดยทรงท้าทายขุนหงอคงว่าหากสามารถตีลังกาพ้นฝ่าพระหัตถ์ของพระองค์ได้ พระองค์จะทูลเจ้าเชียงฮ่องแต่เพื่อยอมให้ขุนหงอคงได้มีตำแหน่งอยู่บนสวรรค์ตามที่ปรารถนา แต่หากขุนหงอคงทำไม่ได้จะต้องลงไปเป็นปีศาจสิงที่โลกมนุษย์และต้องบำเพ็ญเพียรภาวนาเพื่อไถ่โทษ ทำยี่สิบสี่ชั่วโมงของก็พ่ายแพ้ต่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะไม่สามารถตีลังกาให้พ้นฝ่าพระหัตถ์ของพระองค์ได้และต้องลงไปบำเพ็ญเพียรภาวนาเพื่อไถ่โทษบนโลกมนุษย์

พระเช็กเกียมองนิฮุดใจตรัสว่า ถ้าเจ้าฮวดอ้างว่าเจ้ามีวิชาดีจริงแล้ว เจ้าจงกระทำปาฏิหาริย์ให้เราดู แม้เจ้ากระโดดพ้นฝ่ามือของเราไปได้ เราจะให้เจ้าเชียงฮ่องแต่ไปอยู่เสียข้างทิศปราจีน จะให้เจ้าอยู่ในวิมานดาวดิ่งส์นี้ตามความปรารถนาของเจ้า ถ้าเจ้ากระโดดไม่พ้นฝ่ามือเรา เจ้าต้องลงไปเป็นปีศาจสิงอยู่เบื้องต่ำรักษาศิล เจริญภาวนารักษาตัว ปฏิบัติไปอีกหลายกัลป์จึงค่อยมาชิงเอาวิมานนี้

พระเช็กเกียมองนิฮุดใจจึงยื่นพระหัตถ์แบฝ่ามือออกมาให้ซีเทียนซีเทียนสำรวจมจิตร่ายพระเวทคาถากระโดดขึ้นอยู่ในฝ่าพระหัตถ์ของพระองค์

^{๑๑} คือพระพุทธเจ้าตามคติความเชื่อของศาสนาพุทธนิกายมหายาน บางแห่งใช้ว่าพระยูไล (ผู้วิจัย)

แล้วจึงพูดว่า ท่านจงคอยดูข้าพเจ้าจะหกคะเมนไปเดี๋ยวนี้ ว่าแล้วซีเตียนก็ตีลังกาหกคะเมนไปหวังใจว่าจะให้พื้นฝ่าพระหัตถ์ของพระเช็กเกียมองนิฮุดใจ...ซีเตียนเมื่อตีลังกาไปจนสิ้นกำลังแล้วก็ลงหยุดยังฟากดินฟ้าจึงแลไปเห็นเสาจันทน์แดงห้าต้นค้ำฟ้าอยู่ อันเสาจันทน์แดงนั้นคือนิ้วพระหัตถ์ของพระเช็กเกียมองนิฮุดใจเรียกว่าเสานิ้วแดงก็ว่า... พระเช็กเกียมองนิฮุดใจจึงตรัสว่า ตัวเจ้าออกไปยังไม่พ้นฝ่ามือเราเลยจะนั่งวิมานยังไม่ได้

(ไซอิ๋วพงศาวดารจีน : ๘๓-๘๔)

จากเรื่องราวในวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วข้างต้นจะเห็นว่าเหตุการณ์ความวุ่นวายบนสวรรค์ซึ่งเกิดจากฤทธิ์เดชของขุนหงอกจง แม้แต่เง็กเซียงฮ่องเต้ซึ่งเป็นเทพสูงสุดของลัทธิเต๋า รวมถึงเทพดาของลัทธิเต๋าที่ทรงพลังมากพออย่างถักทะเลี้อ๋อง (เทพเจดีย์) เทพโลเจีย (เทพนาจา) หรือท่ายเสียงเล่ากุน (เล่าจื้อ) ก็ไม่สามารถกำราบขุนหงอกจงได้ จนต้องขอความช่วยเหลือจากพระกวนอิม (เจ้าแม่กวนอิมหรือพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์) และพระเช็กเกียมองนิฮุดใจ (พระพุทธรูปเจ้าตามคติของศาสนาพุทธนิกายมหายาน) จึงสามารถกำราบอิทธิฤทธิ์ของขุนหงอกจงได้สะท้อนว่าผู้แต่งเรื่องไซอิ๋วได้ลดทอนความน่าเชื่อถือของลัทธิเต๋าดำเนินการสร้างเทพดาซึ่งเป็นที่เคารพของผู้ที่นับถือลัทธิเต๋ามาช้านานให้ “อ่อนแอ” จนไม่สามารถต่อสู้กับตัวเอง (ที่สร้างขึ้นใหม่) อย่างขุนหงอกจงได้ ในขณะที่ผู้สร้างก็สร้างความน่าเชื่อถือให้กับความเชื่อฝ่ายของตน (ศาสนาพุทธ นิกายมหายาน) ด้วยการเสริมสร้างอิทธิฤทธิ์บารมีของเทพดาหรือศาสดาของฝ่ายศาสนาพุทธ (มหายาน) ให้มีอิทธิฤทธิ์มากจนสามารถแก้ไขสถานการณ์วิกฤติที่ปรากฏในเรื่องไซอิ๋วคือการกำราบขุนหงอกจงหรือซีเตียนได้เสียผู้ทรงอิทธิฤทธิ์ที่อาละวาดไปทั่วสวรรค์ให้ยอมสยบได้

เมื่อวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วเผยแพร่ออกไปก็ได้รับความนิยมจากประชาชนชาวจีนในขณะนั้นอย่างกว้างขวาง ซึ่งฝ่ายลัทธิเต๋าก็อาจมองว่าจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือศรัทธาของชาวจีนในขณะนั้นที่นับถือลัทธิเต๋ามากกว่าศาสนาพุทธ ผู้ที่นับถือลัทธิเต๋าก็จึงสร้างวรรณคดีเรื่องห้องสินขึ้นเพื่อ “ตอบโต้” ด้วยวิธีการในทำนองเดียวกันคือการ “ข่ม” ฝ่ายตรงข้ามด้วยการยกย่องเทพดาหรือศาสดาของฝ่ายลัทธิเต๋ามีอิทธิฤทธิ์เหนือกว่าเทพดาหรือศาสดาของฝ่ายศาสนาพุทธ (มหายาน) เช่น การกล่าวยกย่องอิทธิฤทธิ์ของ

เล่าจื้อซึ่งเป็นศาสดาของลัทธิเต๋าและบรรดานักพรตเต๋อในค่ายกลประตูล่มทำลายเขียน

กล่าวถึงเหล่าจื้อ^{๓๓} ผู้รับใหญ่ในค่ายกลประตูล่มทำลายเขียน บน
กระหม่อมของตนปรากฏมีองค์เจดีย์วิเศษ เสียงหยกกระทบกันดังน้ำฟุ้งอยู่
กลางเวหา ไฉนจะกลัวอสินีบาตรร้องพายุคำราม

เหล่าจื้อตริตรองดูเอง เขาเพียงรู้ใช้วิชาเต๋า มิรู้จักภาวนาศีลรักษา
ตัว เราควรสำแดงฝีมือสำนักเสวียนดูให้พวกศิษย์เขาดู! จึงขี่โคเขียวไป
ที่หนึ่ง กระโจนออกจากวง เหาหมวกหางปลาตันไป แต่เห็นบนกระหม่อม
ปล่อยพลังรังสีออกมาสามสาย แปรเปลี่ยนเป็นตติโกลิเจียยานิ (กาย วจี
มโน สะอาด) เหล่าจื้อกลับเข้าสู่องค์ศาสดาทงเทียนเจี้ยวจู้อีก ทว่า
ได้ยินทิดบุรพาเสียงระฆังหนึ่งดังขึ้น นักพรตท่านหนึ่งมาแล้ว สวมหมวก
นวมชินทร์ ใส่เสื้อแพรหยาบสีแดงลายนกกกระเรียนที่สุ่นซ์ขาวมา มือถือ
กระบี่วิเศษเล่มหนึ่งร้องตะโกนว่า พี่มุนีหี! ข้ามาช่วยท่านอีกแรง !...

กล่าวถึงบรรดาศิษย์สำนักนอกรีต เห็นบนร่างนักพรตทั้งสามมีแรง
รัศมีเมฆินทร์เป็นหมื่นสาย สีสันสิริมงคลพันเส้นรุ่งโรจน์ชัชวาล ส่องถูก
สายตาเอียง ภายในนั้นมีเขียนนุยาว เฟ่งรัศมีลอบตริตรอง ได้ศาสนาเผยแพร่
ธรรมดีมาก ลงท้ายมาได้อย่างมีพลังธรรม! ทำให้รู้สึกเลื่อมใส มิรู้เรื่อง
ภายหลังเป็นอย่างไร

(ย่อกลง ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า : ๑๒๔๙-๑๒๕๑)

นอกจากการกล่าวยกย่องศาสดาและนักพรตของลัทธิเต๋าแล้วยังกล่าวถึงศาสนา
พุทธด้วยว่าพระจุนทีโพธิสัตว์ (จุนทีเต๋าเหียน) ซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์องค์หนึ่งของศาสนา
พุทธ (มหายาน) เป็นผู้ที่รับคำเชิญจากเล่าจื้อให้ไปร่วมทำลายค่ายกลของทงเทียนเจี้ยวจู้
และพระจุนทีก็เป็นผู้ที่เชิญพระพุทธเจ้า (เจียอินเต๋าเหียน) ให้เข้าร่วมการต่อสู้ในครั้งนี้

จุนทีเต๋าเหียน^{๓๔} อ้อลาเหล่าจื้อแล้ว เดินทางมุ่งไปทิศประจิมเชิญ

^{๓๓} คือเล่าจื้อ ศาสดาของลัทธิเต๋า (ผู้วิจัย)

^{๓๔} คือพระจุนทีโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์องค์หนึ่งของศาสนาพุทธ นิกายมหายาน เช่นเดียวกับพระ
อวโลกิตศรโพธิสัตว์ (เจ้าแม่กวนอิม) (ผู้วิจัย)

พระบรมศาสดาแดนประจิมเจียอินเต้าเหียน^{๑*} ร่วมประสบผู้มีโอกาสสัมพันธ์ (ศาสนาพุทธ) ... กล่าวถึงจุนที่เต้าเหียนไปถึงชมพูทวีปเข้าพบเจียอินเต้าเหียน ไค้งศิระชะลงนั้ง เจียอินเต้าเหียนกล่าวว่า พี่มุนีไปดินแดนทิศบูรพา เหตุใดกลับมารวดเร็วเหลือเกิน ? ...

(ย่อกลงิน ประภาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า : ๑๒๕๕-๑๒๕๖)

ในคราวทำลายค่ายกลของทงเทียนเจี้ยวจู้ เล่าจื้อ พระจุนที่โพธิสัตว์ (จุนที่เต้าเหียน) พระพุทธเจ้า (เจียอินเต้าเหียน) และหยวนสื่อเทียนจุน^{๑๖} ได้ร่วมมือกันทำลายค่ายกลซึ่งเมื่อพิจารณาบทบาทและการสำแดงอิทธิฤทธิ์เพื่อทำลายค่ายกลพบว่า เล่าจื้อมีบทบาทเป็นผู้นำและมีอิทธิฤทธิ์มากกว่าพระจุนที่โพธิสัตว์และพระพุทธเจ้าที่มีบทบาทเป็นผู้ตามและมีอิทธิฤทธิ์น้อยกว่าเล่าจื้อมาก

เจียอินเต้าเหียนกล่าวว่า ข้าเข้าทางทิศทักษิณ เหล่าจื้อกล่าวว่า ข้าเข้าทางทิศประจิม จุนที่เต้าเหียนกล่าวว่า ข้าเข้าทางทิศอุดร หยวนสื่อเทียนจุนกล่าวว่า ข้าเข้าทางทิศบูรพา...

หยวนสื่อเทียนจุนเข้าไปประตูลังหารเขียนแล้วยืนอยู่ที่วังสังหารเขียน แต่เห็นองค์ศาสดาแดนชมพูทวีปเข้าทางทิศทักษิณ ก็คือประตูลังหารม้วยมรณา ทงเทียนเจี้ยวจู้ก็ปล่อยอสนีบาตสะเทือนกระบี่วิเศษนั้น เจียอินเต้าเหียนบนกระหม่อมปรากฏมีพระบรมสารีริกธาตุสามก้อน ฉายแสงรัศมีสกัดกระบี่เขียนม้วยมรณาหยุดอยู่ กระบี่นั้นประตูลังหารตะปุดอกติดปานนั้นจะลงมาได้อย่างไร พระศาสดาแดนประจิมเข้าประตูลังหารม้วยมรณาแล้ว ยืนอยู่ที่วังเขียนม้วยมรณา

เหล่าจื้อเข้าด้านทิศประจิมประตูลังหารเขียน ทงเทียนเจี้ยวจู้ก็ปล่อยอสนีบาตไปสะเทือนกระบี่ถล่มหลายเขียน แต่เห็นเหล่าจื้อบนกระหม่อมปรากฏมีเจดีย์วิเศษทั้งสี่ยิงกระทบกัน เกิดรัศมีโชติช่วงชัชวาล

^{๑*} คือพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสดาผู้เผยแผ่ศาสนาทางทิศประจิม (ตะวันตก) ของจีน คือดินแดนชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียในปัจจุบัน (ผู้วิจัย)

^{๑๖} คือหยวนสื่อเทียนจุนหรืออู๋จิง หนึ่งในสามเทพเจ้าสูงสุดของลัทธิเต๋า (ซานจิงหรือซานกวน) (ผู้วิจัย)

หมื่นสาย ฉายสองศักดิ์กระบี่ถล่มทลายเขียนหยุดอยู่ เหล่าจื่อเข้าประตู
ถล่มทลายเขียน ก็ยืนอยู่หน้าวังถล่มทลายเขียน

จนที่เต้าเหยินเข้าประตูสำเร็จโทษเขียน แต่เห็นทงเทียนเจี้ยวจู่ปล่อย
อสหนีบาดเกิดเสียงดัง สะเทือนกระบี่สำเร็จโทษเขียน จนที่เต้าเหยินมือถือ
กิ่งไม้เจ็ดวิเศษอัศจรรย์ เบื้องบนปล่อยดอกกมลเขียวออกมาพันดอก ส่ง
แสงศักดิ์กระบี่สำเร็จโทษเขียน ก็เข้าประตูสำเร็จโทษเขียนไป ถึงวังสำเร็จโทษ
เขียนแล้ว พระศาสดาทั้งสี่ท่านพร้อมกันเข้าถึงหน้าวัง

(อ่องสิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า : ๑๒๕๙-๑๒๖๐)

จากเนื้อหาลำดับต้นจะเห็นว่าในวรรณคดีเรื่องห้องสิน ผู้แต่งได้กล่าวถึงศาสดาและ
พระโพธิสัตว์ของศาสนาพุทธ (มหายาน) คือพระพุทธเจ้าและพระจุนที่โพธิสัตว์ซึ่งเป็น
ที่เคารพนับถืออย่างสูงของชาวพุทธ โดยในห้องสินได้ประสานความเชื่อเพื่อสร้างความ
เข้าใจใหม่ด้วยการกล่าวอ้างว่าแท้จริงแล้วศาสดาพุทธมีความสัมพันธ์กับลัทธิเต๋า โดย
พระพุทธเจ้า (เจี้ยอินเต้าเหยิน) และพระจุนที่โพธิสัตว์ (จุนที่เต้าเหยิน) เป็นนักพรตแต่
ก่อนที่จะเผยแผ่คำสอนในดินแดนชมพูทวีป (อินเดีย) ซึ่งก็กลายเป็นศาสดาพุทธในเวลา
ต่อมา ทั้งยังสร้างเรื่องราวให้พระพุทธเจ้าและพระจุนที่โพธิสัตว์เข้าร่วมพิธีกรรมของลัทธิ
เต๋าตามคำเชิญของเหล่าจื่อศาสดาของลัทธิเต๋า เช่น ในคราวทำลายค่ายกลเทพของ
ทงเทียนเจี้ยวจู่ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ที่ปรากฏในลัทธิเต๋า (แต่ไม่ปรากฏในศาสนา
พุทธ) ทำให้ดูเหมือนว่าศาสดาและพระโพธิสัตว์ของศาสนาพุทธยอมรับพิธีกรรมดังกล่าว
นอกจากนี้ ลัทธิเต๋ายังส่งเสริมบทบาทและอิทธิฤทธิ์ของศาสดาหรือเทพดาฝ่ายตนให้
เหนือกว่าฝ่ายของศาสนาพุทธ (มหายาน) เห็นได้จากบทบาทของเหล่าจื่อในคราวทำลาย
ค่ายกลของทงเทียนเจี้ยวจู่ที่มีบทบาทโดดเด่นและสำแดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์อย่าง
วิจิตรพิสดารมากกว่าพระพุทธเจ้าและพระจุนที่โพธิสัตว์มาก

สรุปได้ว่าผู้แต่งวรรณคดีทั้งสองเรื่องอ้างถึงศาสดาหรือเทพดาของศาสนาหรือ
ลัทธิที่อยู่ฝ่ายตรงข้าม โดยสร้างให้มีบทบาทในงานเขียนของตนและจงใจลดทอนความ
โดดเด่นด้านบทบาทและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของศาสดาหรือเทพดาของศาสนาหรือลัทธิ
ฝ่ายตรงข้ามเพื่อลดความน่าเชื่อถือถึงด้านพละปาฏิหาริย์เพื่อให้ส่งผลต่อความเชื่อถือศรัทธา
ของผู้คนที่มิต่อศาสนาหรือลัทธินั้น ขณะเดียวกันผู้แต่งวรรณคดีแต่ละเรื่องก็สร้างความ

นำเชื่อถือให้กับความเชื่อของฝ่ายตนด้วยการกล่าวถึงศาสนาหรือเทพดาฝ่ายตนในแง่ที่เหนือกว่าฝ่ายตรงข้าม เช่น สามารถแก้ไขวิกฤติได้ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามทำไม่ได้หรือมีอำนาจและอิทธิฤทธิ์เหนือกว่าฝ่ายตรงข้าม เป็นต้น

ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า วรรณคดีเรื่องไชอิ๋วและห้องสินนั้นมีใช้เพียงแค่วรรณคดีที่รับใช้ศาสนาพุทธ (มหายาน) และลัทธิเต๋าเพื่อเผยแพร่คตินิยมคำสอนหรือปรัชญาทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังมีฐานะเป็น “เครื่องมือทางศาสนา” เพื่อสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้กับศาสนาหรือลัทธิของตน ขณะเดียวกันก็ลดทอนความน่าเชื่อถือของศาสนาหรือลัทธิคู่แข่งด้วยการสร้างเหตุการณ์และตัวละครให้ฝ่าย (ศาสนาหรือลัทธิ) ของตนอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าอีกฝ่ายเพื่อแย้งชิงพื้นที่ด้านความเชื่อถือศรัทธาให้กับศาสนาหรือลัทธิของตนเอง

นอกจากการที่ผู้แต่งใช้วรรณคดีทั้งสองเรื่องเป็นเครื่องมือทางศาสนาเพื่อสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้กับศาสนาหรือลัทธิของตนและลดทอนความน่าเชื่อถือของศาสนาหรือลัทธิฝ่ายตรงข้ามแล้ว ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเมื่อพิจารณาวรรณคดีเรื่องไชอิ๋วและห้องสินคือการเป็นวรรณคดีที่สะท้อนภาพสังคมและการเมืองสมัยราชวงศ์หมิง กล่าวคือในสมัยราชวงศ์หมิงซึ่งเป็นยุคสมัยที่กวีแต่งวรรณคดีทั้งสองเรื่องนั้นเป็นยุคของสังคมนักคิดที่มีปัญหาเกี่ยวกับชนชั้นจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวงของเหล่าขุนนางที่ทำงานรับใช้กษัตริย์ (ฮ่องเต้) ผู้แต่งวรรณคดีทั้งสองเรื่องได้นำเรื่องราวเหล่านี้ถ่ายทอดผ่านตัวละครและเรื่องราวต่าง ๆ ในเรื่องด้วย เช่น ในวรรณคดีเรื่องไชอิ๋วพบว่า ผู้แต่งสร้างตัวละครเทพดาและภูตผีปีศาจขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของชนชั้นปกครองในสมัยราชวงศ์หมิง ดังที่ สุกัทร ชัยวัฒน์พันธุ์ (๒๕๔๙ : ๒๘๗) กล่าวว่า กวีได้แต่งไชอิ๋วโดยใช้เนื้อเรื่องที่เป็นเรื่องราวของเทวดาและภูตผีปีศาจเพื่อถ่ายทอดชีวิตของผู้คนในสมัยราชวงศ์หมิงทางอ้อม โดยเทวดาเป็นตัวแทนของชนชั้นปกครอง ภูตผีปีศาจก็เป็นสัญลักษณ์ของผู้มีอิทธิพลที่ชั่วร้าย เช่น พวกขุนนางกังฉิน หรือเจ้าพ่ออันธพาลในสมัยนั้นซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของถาวร ลิกขโกศล (๒๕๕๒ : ๒) ซึ่งกล่าวไว้ใน “วิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายเรื่องไชอิ๋ว” ว่าตัวละครในไชอิ๋วล้วนสะท้อนถึงตัวตนของคนในชนชั้นต่าง ๆ สมัยราชวงศ์หมิง เช่น ตัวละครเอกของเรื่องคือหังเจียหรือซุนหงอคงที่มีรูปร่างคล้ายมนุษย์แต่ก็ไม่ใช่มนุษย์เปรียบเหมือนขุนนางที่ใจซื่อมือสะอาด แม้ว่าจะมีตำแหน่งหรือหัวโขนแต่ก็ถูกพวกขุนนางกังฉินมองว่าเป็นตัวประหลาดจนถูกกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา

คือเปียกกายเปรียบเหมือนขุนนางที่ซื้อราษฎรบังหลวง พระถึงซั่มจึงเปรียบเหมือนกษัตริย์
หุบเขาที่หลงเชื่อคำคนง่าย หรือซัวเจ๋งเปรียบเหมือนราษฎรที่ถูกรังแกโดยไม่มีทางสู้
เช่นเดียวกับบรรณคดีเรื่องห้องสินซึ่งสะท้อนภาพความอ่อนแอและความเดือดร้อนของ
ประชาชนจากปัญหาเศรษฐกิจและการซื้อราษฎรบังหลวงของขุนนางในสมัยปลาย
ราชวงศ์หมิงผ่านตัวละครและเรื่องราวต่าง ๆ ในเรื่อง ดังที่วิวัฒน์ ประชาเรื่องวิทยซึ่งแปล
บรรณคดีเรื่องห้องสิน (ฮ่องสิน) ของสี่ว์จ้งหลินเป็นภาษาไทย (สี่ว์จ้งหลิน ๒๕๕๑ : คำนำ
ของผู้แปล) ได้วิจารณ์บรรณคดีเรื่องห้องสินในแง่การสะท้อนภาพสังคมในสมัยปลาย
ราชวงศ์หมิงไว้ว่า

ฮ่องสิน^{๑๑} ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า คือบรรณกรรมที่ได้ถ่ายทอด
เรื่องราวของมนุษย์ผู้อัญเชิญเทพยดา นักพรต ผู้วิเศษลงมาปราบอสูร
มารร้าย กล่าวคือ ในปลายยุคราชวงศ์หมิงนั้น เศรษฐกิจการเมืองอ่อนแอ
สาเหตุขุนนาง นักการเมืองซัว ๆ คิดคดทรยศแผ่นดิน กอบโกยผลประโยชน์
ของชาติ ประชาราษฎรต่างยำแยะเดือดร้อนสาหัสสากรรจ์ แผ่นดินลุก
เป็นไฟ ราษฎรระส่ำระสาย บ้านแตกสาแหรกขาด ดังนั้น ผู้ประพันธ์ ผู้ซึ่ง
รักชาติ รักประชาชน และเป็นเดือดเป็นร้อนแทนราษฎรที่มีโอกาส
สู้รบปรบมือได้ หนทางเดียวที่เขาจะสามารถระบายความรู้สึกกับเหตุการณ์
เลวร้ายที่เกิดขึ้นคือการถ่ายทอดบทประพันธ์เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่ง
กลั่นกรองจากจินตนาการจนกลายเป็นบทประพันธ์ชุดนี้

กล่าวได้ว่าความวุ่นวายในสังคมจากความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมของชนชั้น
ปกครองในสมัยราชวงศ์หมิงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้แต่งเกิด
แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บรรณคดีทั้งสองเรื่องขึ้นเพื่อตีแผ่และวิพากษ์วิจารณ์สังคม
ที่มีปัญหาในขณะนั้น โดยนำเสนอเรื่องราวอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เพื่อหลีกเลี่ยงการวิพากษ์
วิจารณ์ชนชั้นปกครองคือกษัตริย์และขุนนางโดยตรง การหยิบยกเอาประวัติศาสตร์
บางตอนในยุคก่อนสมัยราชวงศ์หมิงคือประวัติศาสตร์ในสมัยสิ้นสุดราชวงศ์ซาง (ก่อน
พ.ศ. ๑๕๗๑ ปี) มากกล่าวไว้ในบรรณคดีเรื่องห้องสิน และประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ถัง

^{๑๑} รูปแบบการเขียนอ้างอิงตามต้นฉบับ (ผู้วิจัย)

รัชสมัยของพระเจ้าถังไท่จง (พ.ศ. ๑๑๗๐) มากล่าวไว้ในวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วก็เพื่อชี้แนะ และแสดงอุทาหรณ์ให้เห็นถึงยุคสมัยทั้งสองซึ่งเป็นยุคที่ชนชั้นปกครองอ่อนแอและมีขุนนาง อ้อราษฎรบังหลวงมากมายว่าหากบ้านเมืองมีผู้ปกครองที่อ่อนแอหรือมีขุนนางมากมายที่ อ้อราษฎรบังหลวงเช่นนั้นจะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายและนำไปสู่วิกฤติของบ้านเมืองได้ ผู้ปกครองและขุนนางซึ่งเป็นผู้นำในสังคมจึงควรเป็นผู้ที่มีปัญญา มีความแข็งแกร่ง และ ทรงไว้ซึ่งคุณธรรม (เหมือนกับตัวละครฝ่ายดีที่ทรงคุณธรรมในวรรณคดีทั้งสองเรื่อง) จึงจะทำให้บ้านเมืองเกิดความสงบปราศจากปัญหา ประชาชนก็มีชีวิตที่ปกติสุข

สรุป

จากการศึกษาวรรณคดีเรื่องไซอิ๋วและห้องสินพบว่าวรรณคดีทั้งสองเรื่องเป็น รูปแบบงานเขียนประเภทเดียวกันคือเป็นนิทานมหัศจรรย์ที่มีเรื่องราวและพฤติกรรมของ ตัวละครซึ่งเต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เหนือธรรมชาติ จัดเป็นวรรณคดีชิ้นเอก ของจีนซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาไทยตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และได้รับความนิยม จากผู้อ่านชาวไทยจนมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น บทละคร เรื่องอภัยนุราช บทละครนอกเรื่องโกมินทร์ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาค้นคว้าวรรณคดีทั้งสองเรื่องนอกจากเป็นวรรณคดีที่ให้ความบันเทิงจากเรื่องราวและพฤติกรรมของตัวละครที่น่าตื่นตาตื่นใจแล้ว วรรณคดีเรื่อง ไซอิ๋วและห้องสินยังมีบทบาททั้งด้านศาสนาและการเมือง ๓ ประการคือ

๑. บทบาทด้านการเผยแผ่หลักคำสอนและปรัชญาของศาสนาพุทธ (มหายาน) และลัทธิเต๋า

จากการศึกษาวรรณคดีทั้งสองเรื่องพบว่า ผู้แต่งวรรณคดีทั้งสองเรื่องใช้ เรื่องราวอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ที่สนุกสนานเพื่อสร้างความบันเทิงให้ผู้อ่านเกิดแรงจูงใจ ในการอ่าน ขณะเดียวกันผู้แต่งก็สอดแทรกคติธรรมคำสอนของศาสนาพุทธนิกายมหายาน ในเรื่องไซอิ๋ว และคติธรรมคำสอนของลัทธิเต๋าในเรื่องห้องสินเพื่อให้ผู้อ่านที่อาจเป็น ชาวชนสามารถซึมซับคติธรรมคำสอนต่าง ๆ ของศาสนาทั้งสองได้โดยง่ายและเห็นเป็น รูปธรรมที่ชัดเจน

๒. บทบาทด้านการเป็นเครื่องมือทางศาสนาในการตอบโต้ศาสนาหรือลัทธิอื่น

วรรณคดีเรื่องไชว^๑และห้องสินเป็นวรรณคดีที่เขียนขึ้นในยุคสมัยเดียวกันช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน โดยวรรณคดีเรื่องไชว^๑ถูกเขียนขึ้นก่อนเพื่อยกย่องเชิดชูศาสนาพุทธนิกายมหายานพร้อมชมลัทธิเต๋าที่ประชาชนกำลังศรัทธาอย่างสูงในขณะนั้น เมื่อวรรณคดีเรื่องไชว^๑ได้รับความนิยมมากส่งผลให้ลัทธิเต๋าต้องสร้างวรรณคดีเรื่องห้องสินขึ้นเพื่อดึงความนิยมและความเชื่อถือของประชาชนให้กลับมามีศรัทธาที่มั่นคงต่อลัทธิเต๋าเช่นเดิม ขณะเดียวกันก็ได้กลับศาสนาพุทธด้วยการลดทอนความน่าเชื่อถือ โดยสร้างเรื่องราวในเรื่องห้องสินให้ตัวละครของฝ่ายลัทธิเต๋ามีอำนาจและอิทธิฤทธิ์เหนือกว่าตัวละครของฝ่ายศาสนาพุทธซึ่งเป็นวิธีการเดียวกันกับที่วรรณคดีเรื่องไชว^๑ซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายศาสนาพุทธกระทำต่อวรรณคดีเรื่องห้องสินในช่วงก่อนหน้านั้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อสังเกตว่าวรรณคดีเรื่องไชว^๑มีการแสดงออกที่ชัดเจนกว่าวรรณคดีเรื่องห้องสิน กล่าวคือในวรรณคดีเรื่องไชว^๑มีการดูหมิ่นศาสดาและเทพยดาตามความเชื่อของลัทธิเต๋าย่างชัดเจน เช่น การสร้างเรื่องราวให้ขุนหงอกคงทำร้ายเทพโลเสียด (นาจา) หรือทำยเสียเล่ากุน (เล่าจื่อ) ซึ่งเป็นเทพยดาและศาสดาซึ่งผู้นับถือลัทธิเต๋าให้ความเคารพ เป็นต้น ขณะที่วรรณคดีเรื่องห้องสินกลับแสดงความเหนือกว่าเพียงลดทอนฐานะและบทบาทของศาสดาหรือพระโพธิสัตว์ของศาสนาพุทธ (มหายาน) ให้อยู่ในฐานะที่เป็นรองหรือด้อยกว่าเทพยดาของลัทธิเต๋าท่านั้น ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงสรุปได้ว่าวรรณคดีทั้งสองเรื่องมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือทางศาสนาเพื่อสร้างและรักษาฐานอำนาจด้านความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนชาวจีนในสมัยราชวงศ์หมิงให้กับศาสนาหรือลัทธิของตนพร้อมทั้งลดทอนความน่าเชื่อถือของศาสนาหรือลัทธิคู่แข่งในคราวเดียวกัน

๓. บทบาทด้านการสะท้อนภาพสังคมศักดินาของจีนในสมัยราชวงศ์หมิง

บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของวรรณคดีเรื่องไชว^๑และห้องสินคือ บทบาทการสะท้อนภาพสังคมของจีนในสมัยราชวงศ์หมิงซึ่งเป็นยุคสมัยที่วรรณคดีทั้งสองเรื่องถือกำเนิดขึ้น สังคมจีนขณะนั้นเป็นสังคมศักดินาทำให้มีระบบชนชั้นและนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ เกิดขึ้นในสังคมด้วย เช่น ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงของขุนนาง เป็นต้น ผู้แต่งวรรณคดีทั้งสองเรื่องได้แสดง

มุมมองความคิดต่อปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทางอ้อมด้วยการเสนอผ่านเรื่องราวและตัวละครต่าง ๆ ในวรรณคดี ดังจะเห็นได้จากตัวละครที่เป็นเทพดาและภูติผีปีศาจต่าง ๆ จำนวนมากซึ่งเปรียบเหมือนตัวแทนของชนชั้นปกครองในสมัยนั้น ผู้แต่งได้ใช้ตัวละครเหล่านี้ประกอบเป็นเรื่องราวเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพของปัญหาสังคมยุคนั้นที่เกิดขึ้นจากสาเหตุสำคัญคือความอ่อนแอและความไม่ซื่อสัตย์ของชนชั้นปกครอง การตีแผ่สังคมโดยผ่านการสร้างตัวละครและเรื่องราวในวรรณคดีเช่นนี้เป็นหนทางหนึ่งในการหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ชนชั้นปกครองโดยตรงไปตรงมา ทำให้ผู้แต่งวรรณคดีสามารถนำเสนอความคิดต่อผู้คนจำนวนมากได้โดยไม่ถูกจำกัดความคิดหรือก่อให้เกิดผลกระทบใด ๆ ต่อตัวผู้แต่งเองในภายหลัง ทั้งความคิดที่ผู้แต่งนำเสนอยังสามารถเผยแพร่ไปได้อย่างกว้างขวางด้วยลักษณะของเรื่องซึ่งเป็นนิทานมหัศจรรย์ สามารถอ่านได้ทุกเพศทุกวัย ทำให้ผู้คนหลายกลุ่มสามารถรับรู้เรื่องราวและเกิดการตีความจนนำไปสู่ความเข้าใจสารที่แท้จริงซึ่งผู้แต่งต้องการนำเสนอได้

สรุปได้ว่า วรรณคดีเรื่องไชอู้วและห้องสินมิใช่เพียงวรรณคดีที่เป็น “นิทานอภินิหารปราบมาร” ซึ่งแต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นวรรณคดีคำสอนที่สอดแทรกคติธรรมคำสอนและหลักปรัชญาของศาสนาพุทธนิกายมหายานและลัทธิเต๋า เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตนในหนทางที่ถูกต้องตามแนวทางของแต่ละศาสนา นอกจากนี้ผู้แต่งยังใช้วรรณคดีทั้งสองเรื่องเพื่อเป็นเครื่องมือทางศาสนาในการแย่งชิงพื้นที่ด้านความเชื่อและความศรัทธาของผู้คนพร้อมทั้งตีแผ่สังคมในสมัยราชวงศ์หมิงไปพร้อมกัน วรรณคดีเรื่องไชอู้วและห้องสินจึงเป็นวรรณคดีที่ทรงคุณค่าสมควรยกย่องทั้งคุณค่าด้านเนื้อหาจากเรื่องราวที่ให้ความบันเทิงแฝงด้วยข้อคิดและคติธรรมคำสอนซึ่งสอดแทรกอยู่มากมาย รวมถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และการเมืองในการสะท้อนภาพการต่อสู้ด้วยความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนในสมัยราชวงศ์หมิง และตีแผ่ให้เห็นถึงปัญหาของสังคมศักดินาในยุคสมัยเดียวกันผ่านตัวละครและเรื่องราวในวรรณคดีที่เป็นเสมือนภาพแทนของสังคมในยุคคนั้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมศิลปากร. **เสภาขุนช้าง-ขุนแผน**. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๐๕.

กูดริช, คาร์ริงตัน. **ประวัติศาสตร์จีน : A Short History of the Chinese People**.

แปลโดย ส.ศิริวัชร์. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๔๑.

เขมานันทะ. **เค้าขวัญวรรณกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ศยาม, ๒๕๔๓.

_____ . **ลึงจอมโจก : ไขความปริศนาธรรมในไซอิ๋ว**. พิมพ์ครั้งที่ ๔.

กรุงเทพมหานคร : พิมพ์คำ, ๒๕๔๗.

_____ . **ลึงจอมโจก : ถอดรหัส Monkey God ปริศนาธรรมแห่งมหากาพย์**

ไซอิ๋ว. กรุงเทพมหานคร : กองทุนมูลนิธิธรรมเพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม,

๒๕๔๐.

จันทร์ฉาย ภัคอธิคม. **ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

จรัสศรี จิรภาส. **เหง้าเจีย (ฉีเทียนต้าเล็ง) : ลึงในวรรณกรรมที่กลายเป็นเทพเจ้า**.

กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๗.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. **พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง**. กรุงเทพมหานคร :

แพรวพินทยา, ๒๕๒๐.

ใจจยาทรง. **ประวัติศาสตร์จีน**. แปลโดย วิไล ลิ้มถาวรนนต์. กรุงเทพมหานคร :

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

ดาวสยาม วชิรปัญญา, พระมหา. **พระพุทธศาสนาในจีน**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ด,

๒๕๕๒.

ดำรงราชานภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. **ตำนานหนังสือสามก๊ก**.

กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, ๒๕๔๓.

ถาวร สิกขโกศล. “ปกิณฑวรรณกรรม.” ใน **จดหมายข่าว อาศรมสยาม-จีนวิทยา**,

๑-๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

_____ . “ปกิณฑวรรณกรรม.” ใน **จดหมายข่าว อาศรมสยาม-จีนวิทยา**,

๑-๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๒.

ทรงวิทย์ แก้วศรี. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา : พระพุทธศาสนาในจีน ไต้หวัน และทิเบต เล่ม ๑๒. ม.ป.ท. : คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๓๐.

ทิววัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. ศาสนาและปรัชญาในจีน ทิเบต และญี่ปุ่น. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๕.

นวรรตน์ ภัคดีคำ. “บทละครนอกเรื่องห้องสิน : จากพงศาวดารจีนสู่บทละครไทย.” ใน วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, ๖๗-๗๘. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๘.

บุญมี แทนแก้ว. พระพุทธศาสนาในเอเชีย (เน้นด้านอารยธรรม). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘.

ปรกรณ์ ลิ้มปนูสรณ์. เหตุเกิดในราชวงศ์หมิง. กรุงเทพมหานคร : ชวนอ่าน, ๒๕๕๓.

พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์. “อิทธิพลวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนเรื่องห้องสินต่อวรรณกรรมประเภทนิทานเรื่องโกมินทร์.” ใน วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๓๗-๕๖. พิษณุโลก, ๒๕๕๗.

พิศมัย สุภัทธานนท์. กวนอิม เทพเจ้าแห่งความเมตตา. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, ๒๕๔๐.

พุทธินันท์ โพธิ์จินดา. พุทธศาสนากับความคิดทางการเมืองของ ส.ศิวัรักษ์. กรุงเทพมหานคร : เทียนวรรณ, ๒๕๒๗.

ล.เสถียรสุด (นามแฝง). ประวัติวัฒนธรรมจีน. กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๔๔.

เลียดก๊ก เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา, ๒๕๑๘.

सानติ ภัคดีคำ และ นวรรตน์ ภัคดีคำ. ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสินในแก่งนุกิจ ราชบริหาร : อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมจีนกับศิลปกรรมจีนในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์ กรีน. ศาสนาและการเมือง. กรุงเทพมหานคร : ประสานมิตร, ๒๕๕๑.

สั่วจั้งหลิน. พงศาวดารจีน ห้องสิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า. แปลโดย วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์. กรุงเทพมหานคร : ต้นไม้, ๒๕๕๑.

๔๐ ภาพ สวัสดิ์

สุนทรโวหาร (ภู่), พระ. **บทละครเรื่องอภัยนุราชของสุนทรภู่**. กรุงเทพมหานคร :
กรมศิลปากร, ๒๕๒๘.

สุภัทร ชัยวัฒน์พันธุ์. **ประวัติวรรณคดีจีน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพ
ใจ, ๒๕๔๙.

โห่งว่่งอึ้ง. **ไซอิ๋ว พงศาวดารจีน**. แปลโดย เทียนวรรณ. นนทบุรี : ศรีปัญญา,
๒๕๔๗.

ภาษาอังกฤษ

Werner, E.T.C. "How the Monkey Became a God." in **Myths and Legends of
China**, 325-326. Norwalk : 1997.

